

Beleids- en begrotingstoelichting

ONROEREND ERFGOED

Begroting 2025

I.	INLEIDING DOOR DE MINISTER.....	5
II.	SAMENVATTING.....	6

III. TRANSVERSALE EN HORIZONTALE DOELSTELLINGEN	8
IV. OVERKOEPELENDE STRATEGISCHE DOELSTELLINGEN	8
V. BELEIDSVELDEN: OVERZICHT TOTALEN PER PROGRAMMA	8
VI. BELEIDSVELD I: ONROEREND ERFGOED	9
1. ISE: THEMA-OVERSCHRIJDEND INSTRUMENTARIUM ONROEREND ERFGOED, MVG excl. DAB.....	9
1.1. Strategische doelstelling op het niveau van het inhoudelijk structuurelement: we begeisteren de Vlaming voor erfgoedzorg met goede praktijken en sterke verhalen.....	10
1.2. Operationele doelstelling: we bieden relevante kennis en expertise aan erfgoedbeheerders en professionals om een kwaliteitsvolle en begeesterde erfgoedzorg te ontplooiën	10
1.2.1. Initiatief: we maken van vakmanschap het hart van onze sector	10
1.2.2. Initiatief: we zetten in op professionele netwerken en onze internationale reputatie.....	10
1.3. Operationele doelstelling: we spelen consequent de resultaten uit van onze beheerspraktijk om erfgoedgemeenschappen te begeisteren	11
1.3.1. Initiatief: we versterken de uitstraling van onze publieksevenementen	11
1.3.2. Initiatief: we delen de resultaten van ons beleid.....	11
1.3.3. Initiatief: we geven een stem aan erfgoedgemeenschappen via thematische platformen	12
1.4. Budgettair kader voor het begrotingsjaar	12
1.4.1. Departement en IVA's zonder rechtspersoonlijkheid (excl. DAB's)	13
1.4.2. DAB's	18
1.4.3. Overige entiteiten onder gezag.....	18
1.4.4. Overige entiteiten onder toezicht.....	18
2. ISE: PARTNERSCHAPPEN ONROERENDERERFGOEDZORG, MVG excl. DAB	18
2.1. Strategische doelstelling op het niveau van het inhoudelijk structuurelement: De 'Fier op dat van hier'-deal: we bundelen de krachten rond sterke erfgoedthema's en geven daardoor richting	19
2.2. Operationele doelstelling: we focussen onze werking op richtinggevende thema's om erfgoed(zorg) maximaal als hefboom uit te spelen .	20
2.2.1. Initiatief: we organiseren een 'Fier op dat van hier'-deal rond het thema 'versterken van buurten en dorpskernen'	21
2.2.2. Initiatief: we activeren een 'Fier op dat van hier'-deal rond het thema 'transversaal, holistisch en coöperatief beheer van landgoederen'	21

2.2.3.	Initiatief: we activeren een 'Fier op dat van hier'-deal rond het thema 'Toekomstgerichte zorg voor religieus erfgoed' .	22
2.3.	Operationele doelstelling: we bundelen krachten met Vlaamse overheidspartners om een antwoord te bieden op brede maatschappelijke uitdagingen	22
2.3.1.	Initiatief: we bundelen de krachten met de bevoegdheid cultureel erfgoed om als erfgoedsector een stevig statement te kunnen maken	23
2.3.2.	Initiatief: we zetten samen met de Vlaamse departementen Omgeving, ANB, VLM en Toerisme in op de Vlaamse Parken	23
2.3.3.	Initiatief: we zetten samen met het agentschap Wonen in Vlaanderen en VEKA in op duurzaam wonen	23
2.3.4.	Initiatief: we ondersteunen de renovatie van Thermae Palace (Oostende)	23
2.3.5.	Initiatief: we zijn voorbereid op het ergste ('risk preparedness')	24
2.4.	Operationele doelstelling: we zetten in op samenwerking met partners om van erfgoedzorg een gedeelde verantwoordelijkheid te maken	24
2.4.1.	Initiatief: we bereiden kandidaat-Onrorenderfgoedgemeenten en Intergemeentelijke Onrorenderfgoeddiensten voor op een erkenning of bijsturing daarvan	24
2.4.2.	Initiatief: we evalueren onze partnerschappen	24
2.5.	Operationele doelstelling: we spelen Vlaamse Erfgoednetwerken uit als referentiepartner om Vlaams erfgoed te promoten en ontsluiten	24
2.5.1.	Initiatief: we sluiten doordachte samenwerkingsovereenkomsten af met Vlaamse Erfgoednetwerken	24
2.5.2.	Initiatief: we lanceren een oproep voor kandidaat erfgoednetwerken	25
2.6.	Budgettair kader voor het begrotingsjaar	25
2.6.1.	Departement en IVA's zonder rechtspersoonlijkheid (excl. DAB's)	26
2.6.2.	DAB's	31
2.6.3.	Overige entiteiten onder gezag	31
2.6.4.	Overige entiteiten onder toezicht	31
3.	ISE: KWALITEIT ONROENDERFGOEDZORG, MVG excl. DAB	32
3.1.	Strategische doelstelling op het niveau van het inhoudelijk structurelement: we leggen de focus op mensen	32
3.2.	Operationele doelstelling: we optimaliseren ons instrumentarium om voortaan de erfgoedbeheerder centraal te stellen	32
3.2.1.	Initiatief: we optimaliseren de regelgeving, het administratieve	

	instrumentarium, de procedures en praktijken en geven zo ruimte aan initiatief.....	32
3.2.2.	Initiatief: we brengen lijn in het financiële aanbod en reduceren het kluwen aan instrumenten en financieringsstatuten (inclusief premiepercentages)	33
3.2.3.	Initiatief: we plannen nauwgezet oproepenrondes en pakken de historische wachtlijst voor restauratie- en erfgoedpremies aan	33
3.2.4.	Initiatief: we herbekijken de organisatorische opsplitsing van de handhavingspraktijk en stellen een nieuw meerjarig handhavingsprogramma op	33
3.2.5.	Initiatief: we geven een kans aan een coachende en co-creatieve rolopname	34
3.3.	Budgettair kader voor het begrotingsjaar	34
3.3.1.	Departement en IVA's zonder rechtspersoonlijkheid (excl. DAB's)	36
3.3.2.	DAB's	42
3.3.3.	Overige entiteiten onder gezag.....	42
3.3.4.	Overige entiteiten onder toezicht	42
VII.	APPARAATSKREDIETEN EN BEGROTINGSPROGRAMMA'S ZONDER BELEIDSVELD	43
1.	Apparaatskredieten.....	43
2.	Thema overschrijdend	46
VIII.	LIJST MET AFKORTINGEN	47
IX.	BIJLAGE 'OVERZICHT BELEIDS- EN REGELGEVINGSINITIATIEVEN'	48
X.	BIJLAGE 'PRESTATIE-INFORMATIE – METAFICHES PER INDICATOR'	49
1.	ISE: THEMA-OVERSCHRIJDEND INSTRUMENTARIUM ONROEREND ERFGOED, MVG excl. DAB.....	49
2.	ISE: PARTNERSCHAPPEN ONROERENDERFGOEDZORG, MVG excl. DAB	49
3.	ISE: KWALITEIT ONROERENDERFGOEDZORG, MVG excl. DAB	50

I. INLEIDING DOOR DE MINISTER

In het jaar 2025 zal het zo een 50 jaar geleden zijn dat een piepjonge snaak uit Dworp voor het eerst droomde over het kasteel van Beersel: die imposante burcht in zijn dorp. Een hele kindertijd lang – en eigenlijk ook erna – waren die sprookjesachtige slotgracht, die kloeke torens en die spannende schietgaten het prachtige décor voor jongensachtige fantasieën. Voor talloze kinderen uit de streek – en dankzij een populair stripverhaal zelfs voor nog ontelbaar veel meer kinderen uit Vlaanderen en Nederland – was het kasteel een van de eerste kennismakingen met ons erfgoed. En zo hebben alle Vlamingen wel een heel persoonlijke en heel warme band met een van onze wondermooie monumenten.

Ik vind het belangrijk om deze beleids- en begrotingstoelichting – per definitie een werkstuk met een zakelijk karakter – toch te beginnen met dat persoonlijke. Want erfgoed ligt ons Vlamingen heel nauw aan het hart. Het inspireert ons, het verbindt ons, het maakt ons trots: fier op dat van hier. Waar onze voorouders stenen op elkaar hebben gestapeld, resten nu pijlers van onze identiteit. Erfgoed geeft onze natie letterlijk en figuurlijk vorm.

In dit document dus de nodige cijfers, tabellen en beleidsdoelstellingen. Maar hou bij dat alles toch voor ogen waar het écht om gaat: ons thuisgevoel. Dat erfgoed dat van ons is. Die nalatenschap van onze voorouders die we heel goed willen beheren en bestendigen.

De jonge snaak die verknocht geraakte aan het toverachtige slot in de Zennevallei woont nog steeds in Dworp – want waarom zou je weg willen uit de schaduw van zo een kasteel? En hij heeft heel veel zin in dit fantastische beleidsdomein.

II. SAMENVATTING

Het onroerenderfgoedbeleid staat voor grote uitdagingen, maar kent grote maatschappelijke opportuniteiten. Ik wil de komende regeerperiode in het teken stellen van drie speerpunten: het toekomstbestendig maken van het Vlaamse erfgoed, de verdere uitbouw van een netwerkmodel waarbij de Vlaamse overheid en sterke partners ondersteuning en inspiratie bieden aan lokale gemeenschappen en tenslotte het vertellen van het verhaal van Vlaanderen.

Via gericht onderzoek en vanuit praktijkervaring wil ik werk maken van kennisontwikkeling en -deling en inzetten op de mensen en middelen die daarvoor nodig zijn. Het aanbieden van relevante kennis en expertise aan erfgoedbeheerders en professionals ter ondersteuning van kwaliteitsvolle erfgoedzorg, met specifieke aandacht voor vakmanschap zijn hierbij van cruciaal belang. Via internationale netwerking en profilering delen we onze kennis en expertise en leren we uit buitenlandse voorbeelden. De resultaten van de Vlaamse beheerspraktijk zal ik vervolgens doorvertalen richting erfgoedgemeenschappen. Hiervoor kijk ik in de eerste plaats naar publieksevenementen. Open Monumentendag is al jarenlang één van de grootste evenementen in de onroerenderfgoedsector en moet meer dan ooit het vlaggenschip van het beleid worden. Daarnaast wil ik ook de Onroerenderfgoedprijs in een nieuw jasje steken. Verder zet ik in op de verruiming van instrumenten als projectsubsidies voor syntheseonderzoek, educatie en publiekswerking, prestigieuze erfgoedcongressen en een kwaliteitsvol publicatiebeleid. Thematische platformen voor erfgoedgemeenschappen van de Vlaamse Werelderfgoed sites, zoals begijnhoven en WOI-erfgoed, die met specifieke beheersuitdagingen kampen en hun verhaal vol fierheid willen uitdragen, zal ik ondersteunen.

Onroerenderfgoed(-zorg) kan een antwoord bieden op maatschappelijke uitdagingen en meerwaarde creëren. Het vormt een onderdeel van een maaswerk aan groot- en kleinschalige ambities en partnerschappen. Vanuit deze netwerkgedachte wil ik inzetten op krachtenbundeling rond sterke erfgoedthema's. Met het Vlaamse onroerend erfgoedbeleidsinstrumentarium als basis, werk ik hiertoe een kader uit in de vorm van de 'Fier op dat van hier'-deals. Deze stimuleren en faciliteren collectieve ambities en strategieën en moeten leiden tot concrete engagementen en zichtbare resultaten. Deze regeerperiode leg ik hiervoor de focus op drie inhoudelijke thema's: 'Versterking van buurten en dorpskernen', 'Transversaal, holistisch en coöperatief beheer van landgoederen' en 'Toekomstgerichte zorg voor religieus erfgoed'.

Met 'Buurten en dorpskernen' leg ik de focus op een typisch Vlaamse leefomgeving, die zich laat kenmerken door het aanwezige erfgoed en een amalgaam van belangen, behoeften en uitdagingen. Voor het thema 'Landgoederen' bouw ik verder op het nieuwe onroerenderfgoedrichtplan en richt ik proeftuinen in op sites van de Vlaamse Overheid. In het bijzonder de Vlaamse Rand is rijk aan 'Vlaamse' landgoederen en kan als uithangbord dienen. 'Religieus erfgoed' is een langjarig beleidsthema waarrond al heel wat werk is verricht. Ik wil nu vooral sleutelen aan complementaire samenwerking en afstemming tussen de betrokken actoren en partners, om meer resultaat te boeken op het terrein.

Ook in de samenwerking met Vlaamse beleidspartners wil ik het ideaal van krachtenbundeling en netwerking gestalte geven en een voorbeeldrol opnemen. Ik ga daarvoor in gesprek met het departement CJM en alle betrokken. Met het departement Omgeving, de VLM en de agentschappen ANB en Toerisme Vlaanderen continueer ik de samenwerking rond de Vlaamse Parken. Samen met het agentschap Wonen in Vlaanderen en VEKA bouw ik verder aan 'duurzaam wonen', zoals de toenadering tussen erfgoedzorg en energie-ambities. Tot slot wil ik het lokale onroerenderfgoedbeleid samen met de Onroerenderfgoedgemeenten en Intergemeentelijke Onroerenderfgoeddiensten verder uitrollen op het terrein.

Met de Vlaamse Erfgoednetwerken heeft de Vlaamse overheid intussen een nieuw soort partnerschap gecreëerd, waarin de bovenvermelde speerpunten van het Vlaamse onroerenderfgoedbeleid elkaar vinden en op een voorbeeldige manier worden geëtaleerd op het terrein. Herita, het eerste Vlaamse Erfgoednetwerk, zoekt oplossingen voor erfgoedlocaties en ontsluit ze op kwalitatieve, aantrekkelijke wijze. Ik zal deze samenwerking verder vormgeven en in 2025 een oproep lanceren voor kandidaten voor een erkenning als Vlaams Erfgoednetwerk, zodat de Vlaamse Regering de afweging kan maken om bijkomende Erfgoednetwerken te erkennen.

Mensen zijn de drijvende kracht achter ons erfgoed maar het erfgoedbeleid vertoont van oudsher een sterke mate van juridisering, bureaucrativering en instrumentalisering die niet altijd motiveert en initiatief ontmoedigt. Daarom ambieer ik een omgekeerde beweging en wil ik sterk inzetten op het wegwerken van alle mogelijke drempels. Een belangrijke stap daarin is het optimaliseren van de regelgeving, het administratieve instrumentarium, de procedures en praktijken, om zo terug ruimte te geven aan initiatief. Grote aandacht daarbij gaat naar het financiële instrumentarium en het aanpakken van de wachtlijst voor restauratie- en erfgoedpremies. Ik maak het aanpakken van de wachtlijst daarom deel van de oproepenkalender voor de komende legislatuur.

Ik investeer in 2025 fors in de herwaardering van ons onroerend erfgoed. Door afgenomen kredietnoden elders en het terugdraaien van een eerdere eenmalige overdracht, kan ik maar liefst 23 miljoen euro extra inzetten op de aanpak van de wachtlijst. Dat bedrag komt bovenop de 7,5 miljoen euro in constant beleid. Daarmee verklein ik de wachtlijst in één klap met 20%. Voor Thermae Palace, iconisch erfgoed aan onze Vlaamse kust dat vele zielen beroert, voorzie ik een eenmalige investering van 30 miljoen euro. Die komt bovenop de 10 miljoen euro die we eerder al vanuit Vlaanderen op tafel legden.

Niet alleen onze fiere erfgoedzorgers, maar ook onze prioritaire partners uit de erfgoedsector kunnen rekenen op financiële ondersteuning. Ik zet de steun aan erkende onroerenderfgoedgemeenten, intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten en onroerenderfgoeddepots verder. Zij kunnen rekenen op bijna 5 miljoen euro als duw in de rug bij hun lokale erfgoedbeleid. Ook Herita kan als Vlaams Erfgoednetwerk rekenen op aanzienlijke Vlaamse financiële steun van 4,3 miljoen euro voor zijn werking en maximaal 2 miljoen euro voor investeringen in zijn erfgoedportefeuille. Daarmee helpen we Herita om erfgoed op innovatieve en voorbeeldige manier te herwaarderen en te zorgen voor uitstraling in binnen- en buitenland.

Tot slot vergeet ik ook de erfgoedliefhebber niet. Zorgen dat erfgoedzorg leidt tot nieuwe inzichten over ons verleden en dat het verhaal achter het erfgoed bij iedere Vlaming geraakt, is een belangrijk doel. Om aan deze doelstelling tegemoet te komen zal ik een nieuwe oproep lanceren en beroep doen op de kredieten uit het Fonds Onroerend Erfgoed. En ook werelderfgoed is bij uitstek een getuige van het verhaal van Vlaanderen, in onze eigen deelstaat maar ook ver daarbuiten. Om dat te versterken, voorzie ik ondersteuning voor de organisaties die hun schouders zetten onder de uitstraling en het behoud van onze Vlaamse werelderfgoedseries.

III. TRANSVERSALE EN HORIZONTALE DOELSTELLINGEN

/

IV. OVERKOEPELENDE STRATEGISCHE DOELSTELLINGEN

/

V. BELEIDSVELDEN: OVERZICHT TOTALEN PER PROGRAMMA

TOTAAL - ONROEREND ERFGOED, excl. apparaatsuitgaven en programma B

(duizend euro)

	AO	TO	LO	VAK	VEK
BA 2024	1.307	255	0	120.773	127.399
Bijstelling BO 2025	945	0	0	38.564	8.673
BO 2025	2.252	255	0	159.337	136.072

PROGRAMMA QG - ONROEREND ERFGOED

(duizend euro)

	AO	TO	LO	VAK	VEK
BA 2024	1.307	255	0	120.773	127.399
Bijstelling BO 2025	945	0	0	38.564	8.673
BO 2025	2.252	255	0	159.337	136.072

VI. BELEIDSVELD I: ONROEREND ERFGOED

De beleidsnota onroerend erfgoed stelt onder het motto 'Fier op dat van hier – van nalatenschap naar eigenaarschap' volgende doelstellingen voorop.

1. ISE: THEMA-OVERSCHRIJDEND INSTRUMENTARIUM ONROEREND ERFGOED, MVG excl. DAB

Het ISE 'Thema-overschrijdend instrumentarium onroerend erfgoed' omvat alle taken, doelstellingen en budgetten die verband houden met het beleidsveld Onroerend Erfgoed en die niet eenduidig toe te wijzen zijn aan de andere twee ISE's. Deze regeerperiode stellen we deze ISE in het teken van het begeistere van de Vlaming voor erfgoedzorg, met grotere aandacht voor het promoten van erfgoed(zorg) en het uitdragen van de resultaten die het beleid en de sector boeken.

Voor dit ISE hanteren we één indicator, met name over kennisproductie en -verspreiding.

Benaming	Het aantal rapporten, handleidingen, afwegingskaders en richtlijnen (hierna 'publicaties'), opgemaakt of gefinancierd door het agentschap, dat is gepubliceerd in jaar x en het bedrag dat deze vertegenwoordigen
Definitie	<p>Deze indicator meet</p> <ul style="list-style-type: none">- het aantal publicaties in jaar x, opgemaakt door medewerkers van het agentschap;- het aantal publicaties in jaar x, opgemaakt in opdracht van het agentschap uitbesteed aan derden;- de kostprijs van de publicaties in jaar x, in opdracht van het agentschap uitbesteed aan derden. <p>Met uitzondering van de kennisproducten die het resultaat zijn van de projectoproepen syntheseonderzoek en educatie & publiekswerking.</p> <p>De budgettaire consequentie van deze projectsubsidies zit nl. vervat onder het ISE Partnerschappen onroerenderfgoedzorg.</p>
Laatst gekende waarde	In 2023 publiceerde het agentschap in totaal 65 rapporten, handleidingen, afwegingskaders en richtlijnen. Deze vertegenwoordigen een kostprijs van 1.583 keuro.
Streefwaarde	/
Beleidsmatige relevantie	<p>Deze indicator is gekoppeld aan de strategische doelstelling 'We begeistere met goede praktijken' en de operationele doelstelling 'We bieden relevante kennis en expertise aan erfgoedbeheerders en professionals om een kwaliteitsvolle en begeesterde erfgoedzorg te ontplooiën'.</p> <p>Een beperking van de indicator is dat er moeilijk een streefwaarde vastgesteld kan worden.</p>
Budgettaire relevantie	<p>Deze indicator dekt deels het ISE.</p> <p>De mate waarin binnen de beleidswerkingskredieten of via het Fonds Onroerend Erfgoed budget voorzien wordt voor het uitbesteden van onderzoek, beïnvloedt het resultaat van deze indicator.</p>

1.1. Strategische doelstelling op het niveau van het inhoudelijk structurelement: we begeisteren de Vlaming voor erfgoedzorg met goede praktijken en sterke verhalen

Erfgoedzorg vergt kennis. En door die zorg in de praktijk te brengen kunnen we er weer uit leren. Kennis en praktijk gaan dus hand in hand. Via gericht onderzoek én door terreinervaringen maken we werk van kennisopbouw en zetten we in op de mensen en middelen die daarvoor vereist zijn.

1.2. Operationele doelstelling: we bieden relevante kennis en expertise aan erfgoedbeheerders en professionals om een kwaliteitsvolle en begeisterte erfgoedzorg te ontplooiën

Het agentschap Onroerend Erfgoed geeft het goede voorbeeld door het eigen kennisarsenaal (bij onderzoekers en beheerders) volledig uit te spelen en een laagdrempelig en herkenbaar kennis aanspreekpunt te zijn voor de sector. Het positioneert zich als loyaal onderdeel van een complementair kennisnetwerk, dat professionele onderzoeks- en beheerspartners herkent, erkent en naar hen doorverwijst, en dat ook de kennis bij erfgoedgemeenschappen activeert. Schatten van informatie blijven immers verborgen in de hoofden van mensen. Ook pistes als citizen science moeten een kans krijgen, want talloze niet-professionele erfgoedliefhebbers kunnen meeschrijven aan het verhaal van Vlaanderen. De netwerkdimensie is van groot belang: erfgoedzorg is een multidisciplinaire wetenschap, die individuele partners onmogelijk in zijn volledigheid kunnen behartigen. In 2025 laten we volgende initiatieven op kruissnelheid komen.

1.2.1. Initiatief: we maken van vakmanschap het hart van onze sector

Kennis over en het beheersen van de vaak oude materialen en technieken waarmee erfgoed tot stand is gekomen en die ook nodig zijn voor de instandhouding ervan is cruciaal voor kwaliteitsvol en toekomstbestendig beheer. We houden vakmanschap en ambachten levend, zodat de kennis en technieken niet verloren gaan. We zetten daartoe een proefproject op met de departementen CJM en Onderwijs, Herita vzw, Syntra, Monumentenwacht en andere relevante partners. We moedigen het in de kijker zetten van traditioneel vakmanschap op restauratiewerven aan, door er gericht over te communiceren en aansluiting te zoeken bij publieksevenementen.

1.2.2. Initiatief: we zetten in op professionele netwerken en onze internationale reputatie

In een beleid dat mensen en partnerschappen centraal stelt, is het van belang de vinger aan de pols te houden en het beleid mee te laten sturen door wat er beweegt op het terrein. Een aspect dat netwerking nog lonender kan maken, en verhalen een hoger podium kan geven, is gerichte internationale profilering. Vlaanderen is een kleine deelstaat, maar uitdagingen stoppen niet aan de grens. Een internationale krachtenbundeling is nuttig, nodig en op het terrein soms ook gewoon onvermijdelijk. Uitwisseling is ook logisch: er valt te leren van de praktijken en ervaringen in het buitenland, maar we hebben ook eigen expertise om uit te dragen. We bekijken samen met de betrokken partners hoe deze samenwerking best vorm krijgt. Ze moet zich uitstrekken over het brede werkveld (onderzoek, beheer, beleid) en mag niet beperkt blijven tot 'papierene' netwerking. We verkiezen projecten met een concrete output. Tot slot lanceren we ook een publicatiestrategie, waarbij we onder meer mikken op een wetenschappelijke publicatiereeks van internationale topkwaliteit die de wetenschappelijke erfgoedreputatie van Vlaanderen wereldwijd op de kaart zet.

1.3. Operationele doelstelling: we spelen consequent de resultaten uit van onze beheerspraktijk om erfgoedgemeenschappen te begeisteren

Het erfgoedbeleid houdt veel mensen bezig en kan inspirerende resultaten voorleggen: archeologisch onderzoek, onderhouds- en restauratiewerken, herbestemming en ontsluiting,... Ze zorgen er allemaal voor dat de Vlaming 'fier op dat van hier' kan worden. We zorgen voor het verwerken, tonen en delen van de resultaten, zodat ze bredere erfgoedgemeenschappen kunnen inspireren en warm maken voor erfgoed en erfgoedzorg. In 2025 laten we volgende ambities op kruissnelheid komen.

1.3.1. Initiatief: we versterken de uitstraling van onze publieksevenementen

Netwerken en publieksmomenten geven een gezicht aan de erfgoedsector. De Open Monumentendag is al jarenlang ons grote publieksmoment en één van de grootste evenementen in de sector. We blijven investeren in dit moment, maar maken er meer dan ooit de hoogdag voor de sector van, een ankermoment waarop professionele partners en beheerders elkaar kunnen ontmoeten. Open Monumentendag moet het vlaggenschip van het beleid worden. Het agentschap Onroerend Erfgoed, Herita en EventFlanders houden het evenement tegen het licht om nog in deze beleidsperiode tot een nieuwe frisse formule te komen.

De Onroerenderfgoedprijs met prijsuitreiking is een traditionele afspraak met de sector. We herzien de organisatie ervan in de overtuiging dat er meer in zit dan nu. De prijs moet meer weerklank krijgen, zich duidelijker onderscheiden van regionale prijzen en alle facetten van het onroerend erfgoed en de onroerenderfgoedsector omvatten. Met de prijs willen we niet enkel het erfgoed vieren in al zijn facetten, en dit elke dag van het jaar in plaats van enkel tijdens een prijsceremonie; vooral willen we organisaties en initiatiefnemers eren die zich inzetten voor onroerend erfgoed én een kwaliteitslabel toekennen aan realisaties en praktijken die bijdragen aan behoud, beleving en waardering van erfgoed. Ook hier maken we de omslag van het erfgoedobject naar de menselijke begeestering ervoor.

Naast Open Monumentendag zijn er tal van andere waardevolle publieksinitiatieven, zoals de Archeologiedagen, evenementen voor varend erfgoed, open kerkendagen, park- en tuinevenementen enz. We bekijken hoe we regelmaat en orde kunnen brengen in dit soort evenementen. We bekijken ook de ondersteuning van een tv-reeks of media-formats die aandacht besteden aan erfgoed en monumentenzorg en de verhalen die erachter schuilen.

1.3.2. Initiatief: we delen de resultaten van ons beleid

De projectsubsidies voor archeologisch syntheseonderzoek, educatie en publiekswerking zijn een succes omdat ze kennis omzetten in inspiratie; we willen dergelijke instrumenten nog ruimer inzetten door ze naar andere vormen van erfgoedzorg door te vertalen, vanaf de inventarisatie tot het opleveren van werven.

Ook het aantrekken en organiseren van prestigieuze congressen in de onroerenderfgoedsfeer kan een megafoon zetten op veel Vlaams talent. Voor het aantrekken van de juiste congressen en events slaan we de handen in mekaar met de congresexperten van Toerisme Vlaanderen.

Naast een professioneel en wetenschappelijk communicatieaanbod moeten we ook aandacht schenken aan een aanbod in de richting van het ruime publiek, dat de trots van de Vlaming

op zijn erfgoed nog meer brandstof kan geven. Onder de vlag 'Fier op dat van hier' bekijken we hoe we een toegankelijke vertaalslag kunnen maken van ruwe informatie naar aantrekkelijke verhalen die we kunnen delen. Jongeren willen we daarbij als prioritaire doelgroep bereiken.

1.3.3. Initiatief: we geven een stem aan erfgoedgemeenschappen via thematische platformen

We zetten thematische platformen op waarbij we partners verenigen die met specifieke beheersuitdagingen kampen en die niet liever willen dan 'hun' erfgoed uit te spelen naar het grote publiek. Zo kunnen ze samen met het agentschap Onroerend Erfgoed een rol opnemen naar het versterken van het vrijwilligersengagement en het maatschappelijk draagvlak voor erfgoed. Bijzondere aandacht moet ook uitgaan naar de series binnen ons Vlaamse Werelderfgoed: begijnhoven, belforten, WOI-erfgoed, koloniën van weldadigheid. Dit is toperfgoed dat alle aandacht verdient. We ondersteunen in deze beleidsperiode alvast platformen voor begijnhoven en WOI-erfgoed.

1.4. Budgettair kader voor het begrotingsjaar

THEMA-OVERSCHRIJDEND INSTRUMENTARIUM ONROEREND ERFGOED, MVG excl. DAB

(duizend euro)

	AO			TO		
	BA 2024	evolutie	BO 2025	BA 2024	evolutie	BO 2025
ESR-ontvangsten (werking en toelagen (OW))	6	21	27	255	0	255
Toelagen (ontvangsten interne stromen (OI))	0	0	0	0	0	0
Overige (ontvangsten leningen (OL), ontvangsten participaties (OP); geen ESR-impact)	0	0	0	0	0	0
Totaal	6	21	27	255	0	255

Inhoudelijke toelichting evolutie:

Er is een beperkte evolutie van de ontvangsten onder dit ISE. We lichten deze toe onder begrotingsartikel QG0-9QGDAAA-OW.

(duizend euro)

	VAK	VEK
--	-----	-----

	BA 2024	evolutie	BO 2025	BA 2024	evolutie	BO 2025
ESR-uitgaven (werking en toelagen (WT), lonen (LO), provisies (PR))	4.189	-44	4.145	4.192	-190	4.002
Toelagen (interne stromen (IS))	0	0	0	0	0	0
Overige (leningen (LE), participaties (PA); geen ESR-impact)	0	0	0	0	0	0
Totaal	4.189	-44	4.145	4.192	-190	4.002
Aanwending VAK-ruiter						

Inhoudelijke toelichting evolutie:

Het VAK onder het ISE 'thema-overschrijdend instrumentarium onroerend erfgoed' vertegenwoordigt 2,6% van de beleidskredieten van Onroerend Erfgoed (2024: 3,5%). Hoewel dit budget het minst zwaar doorweegt, vallen hier vaak nieuwe initiatieven en beleidsdoelstellingen onder. De sterke daling in relatief aandeel is hoofdzakelijk te wijten aan het toegenomen budgettaire volume bij de andere ISE's. In absolute cijfers kent het VAK onder dit ISE een lichte afname van 44 keuro in 2025. Deze evolutie is de optelsom van een toename met 41 keuro binnen het artikel QG0-1QGD2AA-WT (beleidswerkingskredieten) en een afname met 85 keuro binnen het artikel QG0-1QGD4AC-WT (Fonds Onroerend Erfgoed).

De VEK evolutie, een afname met 190 keuro, is het resultaat van een daling met 627 keuro bij het artikel QG0-1QGD2AA-WT en een stijging met 437 keuro bij het artikel QG0-1QGD4AC-WT.

Voor meer duiding verwijzen we naar de toelichting bij deze begrotingsartikelen.

1.4.1. Departement en IVA's zonder rechtspersoonlijkheid (excl. DAB's)

Ontvangstenartikelen

QB0-9QGDTAC-OW - DE ZORG VOOR ONROEREND ERFGOED VOOR IEDEREEN VANZELFSPREKEND MAKEN (FONDS HANDHAVING ONROEREND ERFGOED)

Korte inhoud begrotingsartikel:

Op het begrotingsartikel QB0-9QGDTAC-OW worden de ontvangsten op grond van het handhavingsluit van het Onroenderfgoeddecreet en -besluit en van de vroegere regelgeving aangerekend. De ontvangsten betreffen voornamelijk schadevergoedingen en de terugvordering van kosten voor ambtshalve uitvoering van herstelmaatregelen.

Kredietevolutie:**(duizend euro)**

	AO	TO	LO
BA 2024	0	250	0
Bijstellingen BO 2025	0	0	0
BO 2025	0	250	0

Inhoudelijke toelichting kredietevolutie:

Er is geen kredietevolutie.

QG0-9QGDAAA-OW - DE ZORG VOOR ONROEREND ERFGOED VOOR IEDEREEN VANZELFSPREKEND MAKEN
Korte inhoud begrotingsartikel:

Op het begrotingsartikel QG0-9QGDAAA-OW worden de beleidsontvangsten die niet kunnen worden aangerekenen op het Fonds Onroerend Erfgoed (QG0-9QGDTAB-OW) geregistreerd.

Kredietevolutie:**(duizend euro)**

	AO	TO	LO
BA 2024	6	0	0
Bijstellingen BO 2025	21	0	0
BO 2025	27	0	0

Inhoudelijke toelichting kredietevolutie:

Er is een toename van de ontvangsten met 21 keuro. Deze betreffen integraal een Europese projectsubsidie aan 100%. Het agentschap Onroerend Erfgoed is partner in de CSA Alliance for Research on Cultural Heritage in Europe (ARCHE) binnen HORIZON EUROPE.

We ramen de reële uitgaven voor ARCHE voor 2025 op afgerond 27 keuro en we stellen de ontvangst daar budgetneutraal op af. Aan de uitgavenzijde wordt 2 keuro benut op het artikel QG0-1QGAG2ZZ-LO (lonen) en 19 keuro op het artikel QG0-1QGD2AA-WT (werking).

QG0-9QGDTAB-OI - DE ZORG VOOR ONROEREND ERFGOED VOOR IEDEREEN VANZELFSPREKEND MAKEN (FONDS ONROEREND ERFGOED)
Korte inhoud begrotingsartikel:

Dit begrotingsartikel zal aangewend worden voor mogelijke, toekomstige ontvangsten uit het Vlaams Klimaatfonds (als dit begrotingsfonds opnieuw voldoende middelen bevat).

Kredietevolutie:**(duizend euro)**

	AO	TO	LO
BA 2024	0	0	0
Bijstellingen BO 2025	0	0	0
BO 2025	0	0	0

Inhoudelijke toelichting kredietevolutie:

Er is geen kredietevolutie. De ontvangsten blijven op 0 keuro.

QG0-9QGDTAB-OW - DE ZORG VOOR ONROEREND ERFGOED VOOR IEDEREEN VANZELFSPREKEND MAKEN (FONDS ONROEREND ERFGOED)

Korte inhoud begrotingsartikel:

Het ontvangstenartikel QG0-9QGDTAB-OW is het spiegelbeeld van het uitgavenartikel QG0-1QGD4AB-WT; het betreft de ontvangsten van het begrotingsfonds Onroerend Erfgoed.

Volgende ontvangsten zijn mogelijk:

- Ontvangsten uit verkoop van publicaties of uit allerhande initiatieven van het agentschap Onroerend Erfgoed;
- Teruggevorderde premies en subsidies die worden toegekend in uitvoering van het Onroerenderfgoeddecreet en -besluit of de vroegere regelgeving zoals het Monumentendecreet van 1976.

Kredietevolutie:

	AO	TO	LO
BA 2024	0	5	0
Bijstellingen BO 2025	0	0	0
BO 2025	0	5	0

Inhoudelijke toelichting kredietevolutie:

Er is geen kredietevolutie. De geraamde ontvangsten blijven op 5 keuro.

Uitgavenartikelen

QB0-1QGD4AC-WT - DE ZORG VOOR ONROEREND ERFGOED VOOR IEDEREEN VANZELFSPREKEND MAKEN (FONDS HANDHAVING ONROEREND ERFGOED)

Korte inhoud begrotingsartikel:

Het spiegelbeeld van dit uitgavenartikel is het ontvangstenartikel QB0-9QGDTAC-OW. Concreet heeft de aanrekening plaats op het uitgavenartikel QB0-1QGD4AC-WT. De uitgaven betreffen naast gerechtskosten en bijhorende erelonen ook uitgaven voor ambtshalve uitvoering van herstelmaatregelen.

Kredietevolutie:

	VAK	VEK
BA 2024	250	250
<i>Index</i>	0	0
<i>Compensaties</i>	0	0
<i>Andere bijstellingen</i>	0	0
BO 2025	250	250
Aanwending VAK-ruiter		

Inhoudelijke toelichting kredietevolutie:

Er is geen kredietevolutie.

QG0-1QGD2AA-WT - DE ZORG VOOR ONROEREND ERFGOED VOOR IEDEREEN VANZELFSPREKEND MAKEN

Korte inhoud begrotingsartikel:

Het begrotingsartikel QG0-1QGD2AA-WT dient voor de aanrekening van onder meer werkingsuitgaven specifiek voor Onroerend Erfgoed zoals onder meer depotkosten, advertentiekosten voor openbare onderzoeken en kosten voor externe communicatie.

De voornaamste posten onder dit begrotingsartikel zijn de kosten voor toevalsvondsten en de ICT-kosten voor toepassingen voor externe gebruikers.

Kredietevolutie:

	(duizend euro)	
	VAK	VEK
BA 2024	2.889	3.501
<i>Index</i>	22	22
<i>Compensaties</i>	0	-668
<i>Andere bijstellingen</i>	19	19
BO 2025	2.930	2.874
Aanwending VAK-ruiter		

Inhoudelijke toelichting kredietevolutie:

Het VAK neemt toe met 41 keuro, terwijl het VEK afneemt met 627 keuro. Deze kredietevolutie valt uiteen in:

- +22 keuro VAK en VEK indexatie, respectievelijk 7 keuro (afgerond) in functie van ICT en 15 keuro (afgerond) in functie van werking;
- +19 keuro VAK en VEK bijkomende middelen voor het Europees gesubsidieerde ARCHE-project;
- -668 keuro VEK-nood door afronding van enkele projecten. Bij de begrotingsopmaak 2024 werd nog 756 keuro VEK gecompenseerd vanuit het artikel QG0-1QGD2BC-WT (premies) om een tekort op te vangen. Deze beweging draaien we bij de begrotingsopmaak 2025 terug door het saldo van 668 keuro VEK te herverdelen naar QG0-1QGD2BC-WT.

In absoluut bedrag ligt de VAK-behoefte licht hoger dan bij de begrotingsaanpassing 2024 (2.930 keuro versus 2.889 keuro). Rekening houdend met de indexatie en de hogere ontvangst van EU-subsidie zijn geen compensaties aan de orde.

(duizend euro)			
Compensaties	VAK	VEK	Toelichting
Naar QG0-1QGD2CB-WT	0	-668	Interne compensatie VEK-saldo QG0-1QGD2AA-WT
TOTAAL	0	-668	

(duizend euro)			
Andere bijstellingen	VAK	VEK	Toelichting
100% financiering Europese subsidie project ARCHE	19	19	Hogere ontvangst EU-subsidie voor 2025
TOTAAL	19	19	

QG0-1QGD4AB-WT - DE ZORG VOOR ONROEREND ERFGOED VOOR IEDEREEN VANZELFSPREKEND MAKEN (FONDS ONROEREND ERFGOED)

Korte inhoud begrotingsartikel:

Op het uitgavenartikel QG0-1QGD4AB-WT worden de middelen van het Onroerend Fonds aanrekend voor:

- Het dekken van uitgaven voor allerlei initiatieven van het agentschap Onroerend Erfgoed;
- Het verlenen van subsidies en premies op basis van hoofdstuk 10 van het Onroerenderfgoeddecreet (nog niet in de praktijk gebracht);
- Het dekken van uitgaven op de overdracht bij de BA 2020 van het saldo van de DAB VIOE (2.515 keuro) via een decretale bepaling opgenomen in het Programmadecreet.

Kredietevolutie:

	VAK	VEK
BA 2024	1.050	441
<i>Index</i>	0	0
<i>Compensaties</i>	0	0
<i>Andere bijstellingen</i>	-85	437
BO 2025	965	878
Aanwending VAK-ruiter		

Inhoudelijke toelichting kredietevolutie:

Naar analogie met de voorgaande jaren wordt verder geïnvesteerd in de actualisatie van de Onderzoeksbalans. Daarnaast wordt verder ingezet op de digitalisering van het analoge archief in functie van interne en externe ontsluiting van het beeldmateriaal, optimalere benutting van fysieke opslagruimtes en risicobeheer.

Tot slot is net als de voorgaande jaren 20 keuro VAK en VEK voorzien aan uitgaven in het kader van de ondersteuning van het Belgische lidmaatschap van het Werelderfgoedcomité, dat overigens in 2025 afloopt.

Samengevat wordt voor 965 keuro VAK en 878 keuro VEK van het saldo van het Fonds Onroerend Erfgoed benut. Eind 2025 zal het geraamde saldo van het Fonds Onroerend Erfgoed daarmee (minimaal) 1.872 keuro VAK bedragen.

Andere bijstellingen	VAK	VEK	Toelichting
Nieuwe hoofdstukken onderzoeksbalans	-100	0	
VEK bijstelling vereffeningskalender	0	437	
Digitalisering beeldarchieven	15	0	
TOTAAL	-85	437	

1.4.2. DAB's

1.4.3. Overige entiteiten onder gezag

1.4.4. Overige entiteiten onder toezicht

2. ISE: PARTNERSCHAPPEN ONROERENDERFGOEDZORG, MVG excl. DAB

Onder het ISE 'partnerschappen rond onroerendergoedzorg' staat partnerschap en samenwerking centraal. Dit ISE spreekt voor zichzelf: de partner in de onroerendergoedzorg staan centraal. Samen met partners uit overheid, middenveld en sector wordt binnen dit ISE gewerkt aan afgebakende thema's met scherpe doelstellingen die bijdragen aan maatschappelijke ontwikkelingen. Deze regeerperiode stellen we deze ISE in het teken van de 'Fier op dat van hier'-deal en het bundelen van de krachten rond sterke erfgoedthema's.

Voor dit ISE hanteren we twee indicatoren.

Benaming	Het aantal gemeenten dat een erkende onroerendergoedgemeente (OEG) is of deel uitmaakt van een erkende intergemeentelijke onroerendergoeddienst (IOED) en het subsidiebedrag dat ze ontvangen
Definitie	<p>Deze indicator meet</p> <ul style="list-style-type: none">- het aantal gemeenten dat aangesloten is bij een erkende IOED en/of erkende OEG is, afgezet tegen het totaal aantal Vlaamse gemeenten;- het subsidiebedrag voor OEG's en IOED's. <p>Erkende OEG's kunnen aanvullend op de Vlaamse beleidsprioriteiten een eigen onroerendergoedbeleid ontplooien en erkend worden als OEG. Hiervoor moeten ze aan een aantal voorwaarden voldoen.</p> <p>Lokale besturen kunnen gezamenlijk een intergemeentelijk samenwerkingsverband oprichten en dit laten erkennen als een IOED. Hierbij ondersteunt een IOED aangesloten gemeentebesturen zowel bij hun gemeentelijk beleid als bij het uitvoeren van andere taken die uit het Onroerendergoeddecreet voortvloeien.</p>
Laatst gekende waarde	<p>Eind 2023 waren 227 Vlaamse gemeenten aangesloten bij een erkende IOED en/of een erkende OEG. Afgezet t.o.v. het totaal aantal Vlaamse gemeenten (300) betekent dit dat 75% van de Vlaamse gemeenten een erkende OEG is en/of aangesloten is bij een erkende IOED.</p> <p>In 2023 werd 2.682 keuro subsidie toegekend aan IOED's. OEG's hadden nog geen recht op subsidie.</p>
Streefwaarde	<p>De erkenning als OEG en/of IOED berust op vrijwilligheid en de keuze om een erkenning aan te vragen behoort tot de autonomie van het lokaal bestuur.</p> <p>Vanuit Vlaanderen wordt vooral gekeken naar de 13 centrumsteden voor het ambiëren van een erkenning als OEG. Voor de overige gemeenten is deelname aan een erkende IOED</p>

	te verkiezen. Idealiter zijn alle gemeenten ofwel OEG (centrumsteden) ofwel lid van een IOED (overige).
Beleidsmatige relevantie	Deze indicator is gekoppeld aan de strategische doelstelling 'We bundelen krachten en geven richting' en de operationele doelstelling 'We zetten in op samenwerking met partners om van erfgoedzorg een gedeelde verantwoordelijkheid te maken'. Het aantal OEG's en IOED's geeft een indicatie van ontwikkelingen op het vlak van lokaal onroerendergoedbeleid. Ze zijn ook de uitgelezen partners om de brug te slaan naar lokale gemeenschappen.
Budgettaire relevantie	Het aandeel subsidies voor IOED's en OEG's binnen het totaalbudget ISE Partnerschappen onroerendergoedzorg bedraagt 28,3%.

Benaming	Het aandeel eigendommen in het beheer van erkende Vlaamse Erfgoednetwerken (VEN) dat zich in goede staat bevindt en de beheersubsidies die ze ontvangen
Definitie	Deze indicator meet <ul style="list-style-type: none"> - het aantal erkende VEN; - per VEN het aantal eigendommen in beheer; - per VEN het aantal eigendommen in beheer dat zich in goede staat bevindt versus het aantal eigendommen in beheer waarvoor een restauratie zich opdringt; - per VEN het subsidiebedrag voor beheer. <p>Herita vzw is tot op heden het enige erkende Vlaamse Erfgoednetwerk.</p>
Laatst gekende waarde	NVT. Een eerste nulmeting zal gebeuren bij volledige implementatie van het decreet over de Vlaamse Erfgoednetwerken (2025).
Streefwaarde	De streefwaarde zal worden bepaald in de samenwerkingsovereenkomst tussen de Vlaamse Regering en het erkende Vlaamse Erfgoednetwerk.
Beleidsmatige relevantie	Deze indicator is gekoppeld aan de strategische doelstelling 'We bundelen krachten en geven richting' en de operationele doelstelling 'We zetten in op samenwerking met partners om van erfgoedzorg een gedeelde verantwoordelijkheid te maken'. Met Herita vzw sluiten we, conform de bepalingen van het VEN-decreet, een samenwerkingsovereenkomst voor 2025 af, gevolgd door een vijfjarige samenwerkingsovereenkomst 2026-2030. De hierin overeengekomen afspraken en subsidies voor werking, beheer en verwerving zullen een impact hebben op de indicator.
Budgettaire relevantie	NVT. Een eerste nulmeting zal gebeuren bij volledige implementatie van het decreet over de Vlaamse Erfgoednetwerken (2025).

2.1. Strategische doelstelling op het niveau van het inhoudelijk structurelement:
De 'Fier op dat van hier'-deal: we bundelen de krachten rond sterke erfgoedthema's

en geven daardoor richting

Erfgoedzorg is meer dan conserveren van objecten. Erfgoed 'is' geen functie, maar 'heeft' wel functies, en conservatie gaat dus onvermijdelijk hand in hand met 'gebruik' en het bieden van een antwoord op maatschappelijke uitdagingen. Zoals erfgoed pas erfgoed is al mensen het als dusdanig erkennen, krijgt erfgoedzorg ook pas gestalte als hiervoor begeestering bestaat.

We staan voor een dubbele ambitie: enerzijds moeten we 'behoud door gebruik' als absoluut minimum stellen voor ons eigen handelen in erfgoedbeheer, anderzijds moet erfgoedzorg een extra hefboom bieden bij het dienen van bredere maatschappelijke belangen. Deze (dubbele) krachtenbundeling komt er niet vanzelf, maar heeft een locomotief nodig: duidelijk afgebakende thema's met scherpe doelstellingen waarrond samenwerking en financiële afspraken gestalte krijgen. De buitenlandse voorbeelden van de Nederlandse Erfgoed Deal en de Engelse Heritage Action Zones maken duidelijk dat ook erfgoed(zorg) deel kan zijn van een ruimer verhaal. In Vlaanderen roepen we daarom de 'Fier op dat van hier'-deal in het leven (zie verder).

2.2. Operationele doelstelling: we focussen onze werking op richtinggevende thema's om erfgoed(zorg) maximaal als hefboom uit te spelen

We kiezen voor enkele inhoudelijke (erfgoed)beleidsthema's als uithangbord van de beleidsperiode. Elk van de thema's heeft een duidelijke erfgoedcomponent, vat de verschillende aspecten van het erfgoedbeleid (kennisopbouw, bescherming, beheer, beleid, communicatie), maar heeft ook een duidelijke, bredere maatschappelijke dimensie, waarvoor overleg met betrokken partijen (erfgoedgemeenschappen, beleidsdomeinen, overheden, private partijen,...) nodig is en we niet-erfgoedgerelateerde expertises moeten aanboren. We benaderen de thema's vanuit gemeenschappelijke belangen en zetten er al onze instrumenten gericht op in (inventariseren, beschermen, financieren ...). Waar mogelijk schakelen we Vlaamse erfgoedeigendommen als proefterreinen in en treden we co-creatief op. We bundelen met andere woorden alle krachten om erfgoed mee een deel van de oplossing te laten worden. We sluiten daartoe actiegerichte deals, de 'Fier op dat van hier'-deals, die de volle breedte van het erfgoedbeleidsveld bespelen, effectief de (Vlaamse) beleidskeuzes en prioriteiten weerspiegelen, partners mobiliseren, maar die bovenal voor concrete engagementen staan en leiden tot zichtbare resultaten.

Deze ambitieuze 'Fier op dat van hier'-deal is het vlaggenschip van onze erfgoed-investeringsstrategie voor deze beleidsperiode. Om hierin succesvol te zijn hebben we nu al troeven in de hand. Met de onroerenderfgoedrichtplannen beschikken we over een instrument dat gezamenlijke visievorming en krachtenbundeling rond concrete beleidsthema's centraal stelt, al dan niet in geografisch afgebakende gebieden. Ze zijn dan ook hét instrument dat de themawerking kan stroomlijnen.

De themawerking zal toenemende impact hebben op alles wat we doen. Ze bepaalt kennisontwikkelings- en beheersprioriteiten, en leeft door in het oproepensysteem, waarvan we een volwaardig operationeel motivatiegericht instrument willen maken.

De thema's vormen ook de projectcontext waarbinnen we een beschermingsbeleid ontplooiën en zo de 'collectie Vlaanderen' (het beschermd bestand) boetsen. Op die manier zorgen we ervoor dat het beschermde bestand en het beschermingsstatuut actief bijdragen aan het realiseren van themadoelstellingen. Binnen die thematische werking kunnen we ook reliëf aanbrenge; elk erfgoedobject is uniek, maar we willen naar het ruimere publiek toch laten voelen dat top-erfgoed (bv. een beschermd kathedraal) een andere benadering verdient dan ietwat couranter erfgoed (bv. een beschermd woonhuis). Rond de thema's religieus erfgoed

en landgoederen is al veel denkwerk verricht. Dit zijn dan ook erfgoedtypes die welomlijnde aanknopingspunten bieden om deze oefening vanuit het beschermde bestand vorm te geven. Elk van de gekozen thema's staat voor een belangrijke lijn in het verhaal van Vlaanderen en willen we ook begeistert naar het ruime publiek brengen, mogelijk via interessante media-formats.

Met nieuwe beschermingen zijn we zuinig; we starten enkel nieuwe beschermingsdossiers op om de hiaten in het beschermd bestand te vullen.

2.2.1. Initiatief: we organiseren een 'Fier op dat van hier'-deal rond het thema 'versterken van buurten en dorpskernen'

Met het thema 'versterken van buurten en dorpskernen' willen we het signaal geven dat we vanuit de erfgoedzorg de maatschappelijke kaart trekken. Samen met Vlaamse overheidspartners en private actoren zoeken we een gezamenlijk verhaal. In de geest van de studie 'Erfgoed als hefboom' zetten we onroerend erfgoed in om maatschappelijke en economische meerwaarde te genereren op het terrein.

Met buurten en dorpskern kiezen we niet voor een specifiek erfgoedtype als uitgangspunt, wel voor een generieke geografische omschrijving van een leefomgeving. Buurten en dorpskernen komen overal in Vlaanderen voor en zijn het habitat van erfgoed, maar vooral ook van mensen, belangen en behoeften. Ze kampen met specifieke uitdagingen, bv. rond wonen en ondernemen. Door erfgoed vanuit die leefomgeving te benaderen wordt het gemakkelijker om mensen te overtuigen van het belang van erfgoedzorg.

We modelleren de 'Fier op dat van hier'-deal naar de Nederlandse Erfgoed Deal, de Britse Heritage Action Zones en onze eigen brownfieldconvenanten. De draagwijdte van de ambities wordt mee bepaald door het inhoudelijke en financiële engagement dat partners op alle niveaus opnemen. Erfgoedzorg is geen absolute finaliteit, maar wel steeds een deel van de oplossing.

De te leggen puzzel is nieuw. We werken daarom pragmatisch: we nemen de tijd voor het samenbrengen van bereidwillige partners, voor visievorming, het in kaart brengen van noden waarrond de zin tot samenwerking bestaat, het ontwerpen van een menukaart van doelgerichte acties (concrete werven) die we op het terrein gestalte willen zien krijgen, het nadenken over de manier om de stap te zetten naar uitvoering op het terrein. We maken daarbij gebruik van de inzichten uit de studie 'Samen bouwen aan bruisende en zorgzame dorpskernen en stadswijken, met onroerend erfgoed als hefboom'. Nog in de loop van deze beleidsperiode presenteren we op het terrein de eerste reeks resultaten van deze lange-termijnvisie.

In 2025 treffen we de eerste voorbereidingen om deze 'Fier op dat van hier'-deal op te zetten. We gebruiken hiervoor het onroerenderfgoedrichtplan als hulpinstrument.

2.2.2. Initiatief: we activeren een 'Fier op dat van hier'-deal rond het thema 'transversaal, holistisch en coöperatief beheer van landgoederen'

Het onroerenderfgoedrichtplan rond het thema 'transversaal, holistisch en coöperatief beheer van landgoederen' resulteerde in een actieplan dat we uitvoeren, evalueren en oriënteren in de richting van concrete werven.

Onroerenderfgoedeigendommen beheerd door de Vlaamse Overheid, maar ook sites toevertrouwd aan Vlaamse Erfgoednetwerken (zie verder), zijn plaatsen waar we een voorbeeldig erfgoedbeleid kunnen etaleren, beleidsintenties de realiteitstoets laten doorstaan, en ook samenwerkingsmogelijkheden en holistische beheersambities kunnen uittesten. Ze zijn proeftuinen, waar Vlaamse overheidsinstanties als co-creatieve partner aan de slag kunnen gaan. We rollen die manier van werken uit bij partnerbeleidsdomeinen die deze samenwerking willen aangaan, en landgoederen bieden meteen een eerste werkrichting.

Met name Toerisme Vlaanderen beheert een ruim portfolio aan erfgoedlocaties, waaronder diverse landgoederen, met de ambitie om er 'Reizen naar Morgen' in de praktijk te brengen. Samenwerking met onroerend erfgoed is daarin een logische reflex. 'Reizen naar Morgen' en 'Zorgen voor begeestering' zijn complementair aan elkaar. Ook het Agentschap Natuur en Bos, dat diverse landgoederen beheert, is een evidente partner waarmee een samenwerking kan worden ontplooid om het beheer van tuinen en parken te laten kleuren door erfgoeddoelstellingen en een model te ontwikkelen dat gespecialiseerd dagelijks beheer garandeert.

De brede Vlaamse Rand is alvast één prachtige proefzone waar de samenwerking verder gestalte kan krijgen. De Vlaamse Overheid beheert en ontsluit hier via diverse agentschappen en entiteiten een reeks kastelen en landgoederen, stuk voor stuk groene parels met prachtige parken. Enkele voorbeelden zijn: Coloma, kasteeldomein Gaasbeek, Groenenberg, Plantentuin Meise en het Rubenskasteel. In overleg met de betrokken partners zetten we in op het stroomlijnen en optimaliseren van de ontwikkeling, de toeristische ontsluiting en het (wetenschappelijk) beheer van deze parken en tuinen. Als overheid willen we een voorbeeld stellen door te kiezen voor een holistische benadering waarbij de expertise van alle betrokken agentschappen optimaal wordt benut. Dit moet leiden tot een ambitieuze en duurzame toekomstvisie voor elk van deze bijzondere sites en bijdragen aan de nog grotere uitstraling van onze Vlaamse Rand.

In 2025 treffen de we de eerste voorbereidingen om deze 'Fier op dat van hier'-deal op te zetten vanuit het lopende actieplan bij het onroerenerfgoedrichtplan 'historische landgoederen'.

2.2.3. Initiatief: we activeren een 'Fier op dat van hier'-deal rond het thema 'Toekomstgerichte zorg voor religieus erfgoed'

Na een evaluatie in overleg met de partners, sturen we partnerschappen bij waar nodig. We hanteren het onroerenderfgoedrichtplan-instrument om in samenspraak met de eigenaars en beheerders van publiek en privaat religieus erfgoed en relevante partners (zoals PARCUM vanuit de jarenlange ervaring en expertise inzake religieus erfgoed) tot innovatieve, integrale oplossingen te komen voor de vele kerken, abdijen, kloosters, kapellen, religieuze objecten, tradities, archieven en klinkend erfgoed. Ook hier willen we de focus leggen op concrete werven als einddoel: we maken een actieplan voor beschermde kerken in Vlaanderen met het oog op de uitvoering van concrete projecten en zoeken hiervoor naar synergieën met de minister bevoegd voor Binnenlands Bestuur.

In 2025 treffen de we de eerste voorbereidingen om deze 'Fier op dat van hier'-deal op te zetten. We gebruiken hiervoor het onroerenderfgoedrichtplan als hulpinstrument.

2.3. Operationele doelstelling: we bundelen krachten met Vlaamse

overheidspartners om een antwoord te bieden op brede maatschappelijke uitdagingen

Onroerend erfgoed heeft baat bij een goed functionerende leefomgeving en vice versa. Onroerenderfgoedzorg kan daarbij ook een stuk van de oplossing bieden. Daarom vormt een krachtenbundeling en wisselwerking een absolute meerwaarde, zowel vanuit het perspectief van de erfgoedzorg als vanuit het perspectief van de leefomgeving.

2.3.1. Initiatief: we bundelen de krachten met de bevoegdheid cultureel erfgoed om als erfgoedsector een stevig statement te kunnen maken

We spelen de complementariteit tussen erfgoedvormen en -uitdagingen uit: ze slaan immers de brug tussen ruimtelijk-materiële en culturele vraagstukken. We onderzoeken in de eerste twee jaren van de regeerperiode samen met het Vlaams departement Cultuur, Jeugd en Media en de betrokken actoren hoe we een doortastend geïntegreerd erfgoedbeleid vorm kunnen geven. In 2025 starten we dit traject op.

2.3.2. Initiatief: we zetten samen met de Vlaamse departementen Omgeving, ANB, VLM en Toerisme in op de Vlaamse Parken

We gebruiken de Vlaamse parken als testgebieden waar een transversaal landschapsbeleid daadwerkelijk gestalte kan krijgen en doen ervaring op in de gebieden die voorwerp zijn van de Vlaamse Investeringsagenda. We werken ook samen met de Regionale Landschappen voor de realisatie van onze doelstellingen. In 2025 bekijken we hoe hiermee verder aan de slag gaan.

2.3.3. Initiatief: we zetten samen met het agentschap Wonen in Vlaanderen en VEKA in op duurzaam wonen

Veel onroerend erfgoed heeft van oorsprong een woonbestemming, maar wonen is ook een veel voorkomende herbestemming. We werken samen met VEKA en het Agentschap Wonen in Vlaanderen om energie-ambities en erfgoedzorg te verzoenen. Eigenaars van beschermd erfgoed die hun eigendom omwille van de erfgoedwaarden niet kunnen laten voldoen aan de minimale energienormen krijgen juridische zekerheid. We maken het mogelijk voor beschermde monumenten en inventarisitems om gemotiveerd af te wijken van de minimale energienorm in de Vlaamse Codex Wonen, EPB- en EPC-eisen. In 2025 brengen we het ingezette traject op kruissnelheid.

Het agentschap Onroerend Erfgoed is daarnaast ook partner in het leertraject naar 'wooncoöperaties', opgestart door het Vlaams departement Omgeving en het Agentschap Wonen in Vlaanderen. Het beheer van grotere beschermde gehelen met een woonfunctie – zoals bijvoorbeeld een begijnhof – is een uitdaging, zeker in de context van verhuur. De formule van de erfgoedcoöperatie kan een oplossing zijn. Dit willen we verder onderzoeken en vervolgens faciliteren. In 2025 bekijken we hoe hiermee verder aan de slag gaan.

2.3.4. Initiatief: we ondersteunen de renovatie van Thermae Palace (Oostende)

De Vlaamse Regering maakt € 30 miljoen extra vrij voor de site Thermae Palace in Oostende, bovenop de € 10 miljoen relance-middelen die al bestemd waren voor het exterieur van Thermae Palace en voor de Koninklijke Gaanderijen. We bekijken samen met alle betrokken

partijen hoe we deze parel van de Vlaamse Kust zo snel mogelijk weer kunnen laten schitteren en welke rol de Vlaamse Overheid hierin zal opnemen.

2.3.5. Initiatief: we zijn voorbereid op het ergste ('risk preparedness')

Erfgoed is niet onvergankelijk en kan verloren gaan. We moeten hierop voorbereid zijn, en zelfs leren omgaan met verlies. We werken in samenspraak met beleidspartners een rampenstrategie uit waarin erfgoed een plaats krijgt.

2.4. Operationele doelstelling: we zetten in op samenwerking met partners om van erfgoedzorg een gedeelde verantwoordelijkheid te maken

2.4.1. Initiatief: we bereiden kandidaat-Onroenderfgoedgemeenten en Intergemeentelijke Onroenderfgoeddiensten voor op een erkenning of bijsturing daarvan

Lokale besturen staan dicht bij de burger en bij het terrein, en zijn zelf ook erfgoedbeheerders. Zij zijn dan ook sleutelpartners in een beleid dat mensen centraal stelt. We bereiden geïnteresseerde kandidaat-OEG voor op de volgende erkenningsrondes (2026 of 2029). IOEDs moeten zich afstemmen op de Vlaamse referentieregio's. Ook culturele partners zijn gevat door deze herverkaveling, wat mogelijk nieuwe samenwerkingsopportunities biedt. Door het opzetten van een lerend netwerk willen we de samenwerking optimaliseren en doordenken over de gewenste evoluties. In 2025 starten we een voorbereidingstraject op.

2.4.2. Initiatief: we evalueren onze partnerschappen

We bekijken onze partnerschappen in het licht van onze beleidsambities, en sturen ze bij waar nodig.

2.5. Operationele doelstelling: we spelen Vlaamse Erfgoednetwerken uit als referentiepartner om Vlaams erfgoed te promoten en ontsluiten

Deze Vlaamse Regering wenst verder in te zetten op een beleid waarbij op een exemplarische manier zorg wordt gedragen voor onze meest waardevolle erfgoedlocaties, en waardevolle plekken ook opengesteld worden voor het brede publiek. De ambitie is te komen tot een netwerk van toegankelijke en levende erfgoedsites die het verhaal van Vlaanderen vertellen. We willen de Vlaamse Erfgoednetwerken ook laten bijdragen aan een belevingscentrum rond de Vlaamse geschiedenis en cultuur.

2.5.1. Initiatief: we sluiten doordachte samenwerkingsovereenkomsten af met Vlaamse Erfgoednetwerken

Herita is als eerste Vlaams Erfgoednetwerk dé partnervereniging die als een kruising tussen verenigingen als de National Trust en English Heritage oplossingen zoekt voor erfgoedlocaties, maar ze ook op een voorbeeldige en aantrekkelijke wijze ontsluit. Het Herita-portfolio omvat een meerderheid aan locaties die haar door de Vlaamse Overheid zijn toevertrouwd, al dan niet in erfpacht, waaronder iconische gebouwen en symbooldossiers, zoals de kastelen van Heers en Horst, de abdij van Herkenrode en het Hooghuis in Doel. We zetten alles op alles

om deze sites tegen het einde van de regeerperiode in topconditie te hebben en hun ontsluiting voorbeeldig te maken. We vragen dat Herita zijn portfolio gericht uitbouwt om tot een aantrekkelijke dwarsdoorsnede aan Vlaamse erfgoediconen te komen. De zorgvuldige en goed te plannen overdracht van sites van Toerisme Vlaanderen kan hiertoe een aanzet vormen.

In 2025 sluiten we, in uitvoering van het decreet over Vlaamse Erfgoednetwerken, een eerste, éénjarige samenwerkingsovereenkomst af met Herita, waarin ook de nieuwe subsidielijnen worden geactiveerd. Op basis van de ervaringen hiermee, laten we in 2026 een volwaardige vijfjarige samenwerkingsovereenkomst volgen. Co-creatieve samenwerking met het agentschap is een uitgangspunt, en de overeenkomsten zullen ook gekleurd worden door de beleidsintenties voor deze regeerperiode. In de samenwerkingsovereenkomst worden de groeiambities en financiële ondersteuning scherp gesteld.

We verwachten van het erfgoed in het Heritanetwerk dat het:

- een bron van inspiratie is voor de Vlamingen. We willen dat iedereen de schoonheid van ons verleden kan ervaren en zich verbonden voelt met onze rijke geschiedenis;
- met zorg wordt doorgegeven aan volgende generaties. We willen dat onze kinderen en kleinkinderen kunnen genieten van de mooiste plekken die wij van onze voorouders hebben geërfd;
- toegankelijk is voor een breed publiek. We willen dat bezoekers uit binnen- én buitenland, bewoners en bedrijven de kracht van erfgoed aan den lijve kunnen ervaren;
- een sterke lokale betrokkenheid en eigenaarschap uitstraalt, in het bijzonder door vrijwilligerswerking en gemeenschapsprojecten;

Openstelling en publiekswerking worden geacht in evenwicht te zijn met gepaste economische, private en commerciële functies.

2.5.2. Initiatief: we lanceren een oproep voor kandidaat erfgoednetwerken

In 2025 lanceren we een oproep naar nieuwe erfgoednetwerken.

We erkennen desgevallend andere erfgoednetwerken waarmee samenwerking een meerwaarde biedt en die met de erfgoediconen die ze beheren de Vlaamse etalage kunnen verrijken. Complementaire samenwerking tussen erfgoednetwerken is een uitgangspunt.

2.6. Budgettair kader voor het begrotingsjaar

PARTNERSCHAPPEN ONROERENDERFGOEDZORG, MVG excl. DAB

(duizend euro)

	VAK			VEK		
	BA 2024	evolutie	BO 2025	BA 2024	evolutie	BO 2025
ESR-uitgaven (werking en toelagen (WT), lonen (LO),	12.435	31.262	43.697	10.993	15.924	26.917

provisies (PR))						
Toelagen (interne stromen (IS))	0	0	0	0	0	0
Overige (leningen (LE), participaties (PA); geen ESR-impact)	0	0	0	0	0	0
Totaal	12.435	31.262	43.697	10.993	15.924	26.917
Aanwending VAK-ruiter						

Inhoudelijke toelichting evolutie:

Het VAK onder dit ISE vertegenwoordigt 27,4% van het totale VAK van de beleidskredieten van onroerend erfgoed (2024: 10,3%). Zowel in relatief aandeel (+17,1%) als in absolute cijfers (+ 31.262 keuro) is er een aanzienlijke toename. Die houdt enerzijds verband met de creatie van een nieuw begrotingsartikel QG0-1QGD2BE-WT voor de Vlaamse Erfgoednetwerken en anderzijds met de eenmalige toevoeging van 30.000 keuro budget voor de restauratie en herwaardering van Thermae Palace in Oostende. Deze eenmalige maatregel maakt deel uit van het uitbreidingsbeleid zoals overeengekomen in het kader van het regeerakkoord 2024-2029. Ook de toename van het VEK met 15.924 keuro wordt hierdoor verklaard. Meer details bij de kredietbewegingen zijn terug te vinden onder de diverse begrotingsartikelen onder dit ISE.

2.6.1. Departement en IVA's zonder rechtspersoonlijkheid (excl. DAB's)

Uitgavenartikelen

QG0-1QGD2BA-WT - DE ZORG VOOR ONROEREND ERFGOED VOOR IEDEREEN VANZELFSPREKEND MAKEN

Korte inhoud begrotingsartikel:

Het budget op het begrotingsartikel QG0-1QGD2BA-WT dient voornamelijk voor de vergoeding voor de operationalisering van de erfgoedleningen die het Participatiefonds Vlaanderen toekent in naam en voor rekening van het Vlaams Gewest.

Verder rekenen we volgende zaken aan op dit uitgavenartikel:

- De onroerenderfgoedprijs waarvan het bedrag van in totaal 20 keuro vastligt in de regelgeving (Onroerenderfgoedbesluit, hoofdstuk 9);
- Een bijdrage aan UNESCO die dollarafhankelijk is en ongeveer 11 keuro bedraagt.

Kredietevolutie:

	(duizend euro)	
	VAK	VEK
BA 2024	219	219
<i>Index</i>	2	2
<i>Compensaties</i>	-30	-30

<i>Andere bijstellingen</i>	0	0
BO 2025	191	191
Aanwending VAK-ruiter		

Inhoudelijke toelichting kredietevolutie:

Voor de toekenning van de erfgoedleningen raamt het Participatiefonds Vlaanderen (PFV) op basis van de voorziene productie voor 2025 een beheerskost van 180 keuro. Die ligt 8 keuro lager dan de voorziene kost in 2024. Tegelijk is een indexatie van 2 keuro van toepassing op deze vergoeding. Finaal komt er 10 keuro VAK en VEK vrij.

Na een evaluatie in 2023 startte het agentschap Onroerend Erfgoed met de ontwikkeling van een nieuw format voor de Onroerenderfgoedprijs. In afwachting van de nieuwe lancering van dit nieuwe format wordt geen Onroerenderfgoedprijs georganiseerd in 2025. Het budget van 20 keuro VAK en VEK komt dan ook vrij.

Op het vlak van de jaarlijkse bijdrage aan het UNESCO-lidmaatschap voeren we constant beleid met 11 keuro VAK en VEK.

Samenvattend is er voor 2025 een afname van het VAK en VEK met 30 keuro die wordt gecompenseerd naar QG0-1QGD2CB-WT (premies).

(duizend euro)			
Compensaties	VAK	VEK	Toelichting
Naar QG0-1QGD2CB-WT	-30	-30	Interne compensatie VAK- en VEK-saldo QG0-1QGD2BA-WT
TOTAAL	-30	-30	

QG0-1QGD2BB-WT - ONDERSTEUNEN VAN ONROERENDERFGOEDINITIATIEVEN

Korte inhoud begrotingsartikel:

Op het begrotingsartikel QG0-1QGD2BB-WT worden subsidies aangerekend voor organisaties die zich inzetten voor werelderfgoederen en de ondersteuning van erfgoedmeenschappen, alsook voor partners bij onroerenderfgoedrichtplannen.

Kredietevolutie:

(duizend euro)		
	VAK	VEK
BA 2024	176	286
<i>Index</i>	0	0
<i>Compensaties</i>	10	0
<i>Andere bijstellingen</i>	0	0
BO 2025	186	286
Aanwending VAK-ruiter		

Inhoudelijke toelichting kredietevolutie:

In 2024 liepen verschillende subsidies af, waardoor kredieten terug beschikbaar komen. In 2025 wordt hiervoor naar een herbestemming gezocht naargelang de noden en opportuniteiten die zich stellen in het kader van dit begrotingsartikel.

Door bovenstaande bewegingen ontstaat er een VAK-tekort van 10 keuro. Dit wordt gecompenseerd uit het begrotingsartikel QG0-1QGD2CB-WT (premies). Bij het VEK is er geen kredietevolutie.

(duizend euro)

Compensaties	VAK	VEK	Toelichting
Van QG0-1QGD2CB-WT	10	0	Interne compensatie VAK-tekort QG0-1QGD2BB-WT
TOTAAL	10	0	

QG0-1QGD2BC-WT - ONDERSTEUNEN VAN DE WERKING VAN PRIORITAIRE ONROERENDERFGOEDPARTNERS

Korte inhoud begrotingsartikel:

Op het begrotingsartikel QG0-1QGD2BC-WT worden de prioritaire onroerenderfgoedpartners betaald.

Kredietevolutie:

(duizend euro)

	VAK	VEK
BA 2024	4.862	4.862
<i>Index</i>	5	5
<i>Compensaties</i>	-4.245	-4.245
<i>Andere bijstellingen</i>	0	0
BO 2025	622	622
Aanwending VAK-ruiter		

Inhoudelijke toelichting kredietevolutie:

De grootste kredietevolutie houdt verband met de erkenning in 2024 van Herita vzw als Vlaams Erfgoednetwerk binnen het decreet van 20 november 2023 over Vlaamse Erfgoednetwerken. Tot en met 2024 werd de werkingssubsidie aan Herita vzw aangerekend op dit begrotingsartikel (QG0-1QGD2BC-WT). Bij de begrotingsopmaak van 2025 wordt een nieuw begrotingsartikel 'ondersteunen van Vlaamse Erfgoednetwerken' (QG0-1QGD2BE-WT) gecreëerd onder het ISE 'partnerschappen onroerenderfgoedzorg', en brengen we het budget van de werkingssubsidie van Herita over naar dit nieuwe begrotingsartikel.

(duizend euro)

Compensaties	VAK	VEK	Toelichting
Naar QG0-1QGD2BE-WT	-4.245	-4.245	Overbrenging van VAK en VEK in functie van de werkingssubsidie voor Herita vzw van voormalige aanrekening op artikel QG0-1QGD2BC-WT naar nieuwe aanrekening op artikel QG0-1QGD2BE-WT
TOTAAL	-4.245	-4.245	

QG0-1QGD2BD-WT - STIMULEREN VAN INTERLOKALE SAMENWERKING, DEPOTWERKING EN ARCHEOLOGIEFONDSEN EN VAN PROJECTEN VOOR ONDERZOEK EN VOOR EDUCATIE EN PUBLIEKSWERKING

Korte inhoud begrotingsartikel:

Via het Onroerendergoeddecreet en het Onroerendergoedbesluit zijn subsidies mogelijk voor volgende erkende actoren:

- De ondersteuning van de algemene werking van erkende intergemeentelijke onroerendergoeddiensten (IOED'en);
- De ondersteuning van de algemene werking van erkende onroerendergoeddepots;
- De ondersteuning van de algemene werking van erkende onroerendergoedgemeenten (OEG'en);
- Onderzoek, educatie en publiekswerking (de facto gericht op archeologisch syntheseonderzoek en educatieve projecten over archeologie);
- De ondersteuning van de algemene werking van erkende archeologiefondsen.

Kredietevolutie:

	VAK	VEK
		(duizend euro)
BA 2024	7.178	5.626
<i>Index</i>	0	0
<i>Compensaties</i>	-789	383
<i>Andere bijstellingen</i>	0	0
BO 2025	6.389	6.009
Aanwending VAK-ruiter		

Inhoudelijke toelichting kredietevolutie:

In globo is er op het begrotingsartikel QG0-1QGD2BD-WT een VAK-saldo van 789 keuro en een VEK-tekort van 564 keuro. We compenseren beide naar/vanuit het begrotingsartikel QG0-1QGD2CB-WT (premies). Deze kredietevolutie is het gevolg van onderstaande bewegingen en wordt hoofdzakelijk verklaard door de impact van meerjarige vastleggingen (VAK) en bijhorende aanrekenregels voor vereffeningen (VEK).

Compensaties	VAK	VEK	Toelichting
Naar/van QG0-1QGD2CB-WT	-789	383	Interne compensatie van VAK-saldo en VEK-tekort ten gevolge van meerjarige vastleggingen
TOTAAL	-789	383	

QG0-1QGD2BE-WT - ONDERSTEUNEN VAN VLAAMSE ERFGOEDNETWERKEN

Korte inhoud begrotingsartikel:

Op het begrotingsartikel QG0-1QGD2BE-WT rekenen we vanaf 2025 subsidies aan voor erkende Vlaamse Erfgoednetwerken (decreet van 20 november 2023 over Vlaamse

Erfgoednetwerken en het besluit van de Vlaamse regering van 2 februari 2024 over Vlaamse Erfgoednetwerken).

Herita vzw verkreeg in 2024 als eerste de erkenning als Vlaams Erfgoednetwerk.

Kredietevolutie:

	(duizend euro)	
	VAK	VEK
BA 2024	0	0
<i>Index</i>	0	0
<i>Compensaties</i>	6.309	4.809
<i>Andere bijstellingen</i>	0	0
BO 2025	6.309	4.809
Aanwending VAK-ruiter		

Inhoudelijke toelichting kredietevolutie:

Het decreet van 20 november 2023 over Vlaamse Erfgoednetwerken en het bijhorende besluit van de Vlaamse regering creëerden een rechtsgrond om organisaties te erkennen en te subsidiëren voor het beheer van een portfolio van Vlaamse onroerenderfgoedlocaties die ontwikkeld zijn of worden tot open erfgoed.

Door de erkenning van Herita vzw als Vlaams erfgoednetwerk wordt bij de begrotingsopmaak 2025 een nieuw begrotingsartikel 'ondersteunen van Vlaamse Erfgoednetwerken' gecreëerd onder het ISE 'partnerschappen onroerenderfgoedzorg'. Onder dit artikel worden drie basisallocaties gecreëerd voor de subsidie aan Herita. Op deze wijze is de subsidiëring van Vlaamse Erfgoednetwerken duidelijk afleesbaar in de begroting onroerend erfgoed.

De werkingssubsidie voor 2025 bedraagt maximaal 4.309 keuro VAK en VEK en wordt aangerekend op het begrotingsartikel QG0-1QGD2BE-WT.

In afwijking van de normale regeling heeft de samenwerkingsovereenkomst en bijhorende subsidie die de Vlaamse regering sluit met Herita voor 2025 een looptijd van één jaar tot eind 2025.

Als gevolg van de nieuwe rechtsgrond schrappen we vanaf 2025 ook de bepaling in het begrotingsdecreet die voorheen de decretale basis bood voor de werkingssubsidie aan Herita.

(duizend euro)			
Compensaties	VAK	VEK	Toelichting
Van QG0-1QGD2CB-WT	2.000	500	Interne compensatie voor subsidie i.f.v. onderhoud en herwaardering erfgoedlocaties Herita
Van QG0-1QGD2BC-WT	4.245	4.245	Overbrenging van VAK en VEK in functie van de werkingssubsidie voor Herita vzw van voormalige aanrekening op artikel QG0-1QGD2BC-WT naar nieuwe aanrekening op artikel QG0-1QGD2BE-WT

Van QG0-1QGD2CB-WT	64	64	Interne compensatie in functie van de werkingsubsidie van Herita
TOTAAL	6.309	4.809	

QG0-1QGD2BF-WT - INVESTEREN IN ONROERENDERFGOEDPROJECTEN

Korte inhoud begrotingsartikel:

Op het begrotingsartikel QG0-1QGD2BF-WT rekenen we investeringen aan in toonaangevende onroerendergoedprojecten. Via deze projecten, die in co-creatie met andere partners verlopen, experimenteren we met een nieuwe benadering van erfgoedzorg.

Kredietevolutie:

	(duizend euro)	
	VAK	VEK
BA 2024	0	0
<i>Index</i>	0	0
<i>Compensaties</i>	0	0
<i>Andere bijstellingen</i>	30.000	15.000
BO 2025	30.000	15.000
Aanwending VAK-ruiter		

Inhoudelijke toelichting kredietevolutie:

Het artikel QG0-1QGD2BF-WT is een nieuw artikel dat we bij BO2025 toevoegen. Voorlopig bevat dit artikel enkel een basisallocatie voor de investeringen in de restauratie en herwaardering van Thermae Palace en de Koninklijke Gaanderijen in Oostende. Voor dit project wordt eenmalig 30.000 keuro VAK en 15.000 keuro VEK ingeschreven als bijstelling uit de algemene middelen. Het VAK is geruiterd aangezien de complexiteit, omvang en vele betrokken partijen bij het project nog geen exacte tijdslijn toelaten.

(duizend euro)			
Andere bijstellingen	VAK	VEK	Toelichting
RA - Onroerend Erfgoed	30.000	15.000	Eenmalige bijstelling uit algemene middelen i.f.v. restauratie en herwaardering Thermae Palace Oostende
TOTAAL	30.000	15.000	

2.6.2. DAB's

2.6.3. Overige entiteiten onder gezag

2.6.4. Overige entiteiten onder toezicht

3. ISE: KWALITEIT ONROERENDERFGOEDZORG, MVG excl. DAB

Het ISE 'Kwaliteit van de onroerenderfgoedzorg' stelt het kwalitatief beheer van onroerend erfgoed centraal. Onder dit ISE bundelen we investeringen via instrumenten zoals premies en erfgoedleningen. Daarmee geven we financiële ondersteuning aan erfgoedbeheerders voor de instandhouding, restauratie en herwaardering van onroerend erfgoed. Het ISE staat deze legislatuur in het teken van erfgoed beter maken met begeesterde mensen.

Voor dit ISE hanteren we één indicator, die peilt naar de omvang van de wachtlijst aan erfgoedpremies.

Benaming	Het aantal resterende dossiers op de wachtlijst en het premiebedrag dat deze vertegenwoordigen
Definitie	Deze indicator meet <ul style="list-style-type: none">- het aantal dossiers op de wachtlijst;- het totale premiebedrag dat de dossiers op de wachtlijst vertegenwoordigen. Het aanpakken van de wachtlijst blijft een belangrijke prioriteit.
Laatst gekende waarde	Eind 2023 omvatte de wachtlijst 264 dossiers voor een totaal van meer dan 161 miljoen aan premies.
Streefwaarde	Het aantal dossiers op de wachtlijst en het premiebedrag dat deze vertegenwoordigen is nul tegen het eind van deze beleidsperiode.
Beleidsmatige relevantie	Deze indicator is gekoppeld aan de strategische doelstelling 'We leggen de focus op mensen' en de operationele doelstelling 'We optimaliseren ons instrumentarium om de erfgoedbeheerder centraal te stellen'. De opmaak van een strategische oproepenkalender die rekening houdt met de afbouwstrategie voor de wachtlijst moet de indicator in positieve zin beïnvloeden.
Budgettaire relevantie	Het aandeel budget voor aanpak wachtlijst binnen het totale beschikbare budget voor premies en subsidies zal bepalen in welke mate en binnen welke termijn de wachtlijst kan worden aangepakt.

3.1. Strategische doelstelling op het niveau van het inhoudelijk structurelement: we leggen de focus op mensen

Het erfgoedbeleid vertoont van oudsher een sterke mate van juridisering, bureaucratisering, instrumentalisering en een neiging tot micromanagement die niet altijd in verhouding staan tot de beschikbare mensen, middelen en tijd, en die niet altijd motiveert. We ambiëren een omgekeerde beweging en werken alle mogelijke drempels weg.

3.2. Operationele doelstelling: we optimaliseren ons instrumentarium om voortaan de erfgoedbeheerder centraal te stellen

3.2.1. Initiatief: we optimaliseren de regelgeving, het administratieve

instrumentarium, de procedures en praktijken en geven zo ruimte aan initiatief

We screenen alle regelgeving, instrumenten, procedures en praktijken en sturen ze bij met het oog op het 'ontzorgen' van erfgoedbeheerders. We nemen de gehele 'administratieve cyclus' van het onroerenderfgoedbeheer onder de loep, vanaf inventarisatie en bescherming tot en met de realisatie van onroerenderfgoedzorg op het terrein. Complexe concepten als de 'opzichzelfstaande gehelen' worden daarbij tegen het licht gehouden met het oog op een grotere beheersvriendelijkheid. We zorgen voor een beheersbaar 'beschermde bestand' en durven daarbij internationale charters en conventies kritisch in vraag stellen. We optimaliseren de bestaande instrumenten die inspelen op de nieuwe manieren van werken: onroerenderfgoedrichtplannen, erfgoedpremie via oproep, beheersplannen en beheersovereenkomsten ...

In 2025 starten we een voorbereidingstraject op met het oog op bijsturing van de regelgeving vanaf het midden van de regeerperiode.

3.2.2. Initiatief: we brengen lijn in het financiële aanbod en reduceren het kluwen aan instrumenten en financieringsstatuten (inclusief premiepercentages)

Door de wildgroei aan verschillende premies is het premiesysteem weinig transparant met een grote administratieve last. Daarom schaffen we alle uitzonderingen af en vervangen die door twee regimes: 40% voor private eigenaars, 60% verhoogde premie voor de huidige categorieën. We optimaliseren de erfgoedlening.

We laten deze aanpassingen parallel verlopen met het onder 3.2.1. vermelde traject.

3.2.3. Initiatief: we plannen nauwgezet oproepenrondes en pakken de historische wachtlijst voor restauratie- en erfgoedpremies aan

We maken voor de hele beleidsperiode een oproepenkalender op voor erfgoedpremies, die een verstandige en financieel haalbare spreiding omvat van oproepenrondes.

De wachtlijst voor restauratie- en erfgoedpremies weerspiegelt gedateerde beleidslijnen. Zeker wie sinds lang op deze lijst staat verwacht en verdient perspectief. Het afbouwen van de wachtlijst blijft een belangrijke prioriteit. Sommige wachtlijstdossiers zijn evenwel inhoudelijk en financieel achterhaald. Voor deze wachtlijstdossiers gaan we op zoek naar nieuwe oplossingen. Het oproepsysteem is een mogelijk instrument om prioriteiten te stellen en wachtlijstdossiers te actualiseren en aan te passen aan de huidige beleidsintenties. We bekijken hoe we het financieringsaanbod in de erfgoedregelgeving verder kunnen wapenen tegen wachtlijstvorming.

3.2.4. Initiatief: we herbekijken de organisatorische opsplitsing van de handhavingspraktijk en stellen een nieuw meerjarig handhavingsprogramma op

We evalueren kritisch de procedures, doorlooptijden en de scheiding van harde en zachte handhaving. Doelstelling is een handhavingsbeleid dat zowel zichtbaar, krachtadig en efficiënt is. We verkennen daarom ook de piste om zachte en harde handhaving nog meer complementair in te zetten.

We implementeren het Kaderdecreet Vlaamse Handhaving (KVH) voor handhaving van de regelgeving inzake onroerend en varend erfgoed en passen onze handhavingprocedures en -instrumenten daarop aan. We werken het regelgevingstraject van het besluit betreffende de implementatie van het KVH verder af en voorzien dat de handhavers in dienst de nodige opleiding krijgen over het Kaderdecreet Vlaamse Handhaving, de wijzigingen aan het Onroerend- en Varend erfgoeddecreet en het Onroerend- en Varend erfgoedbesluit, die vanaf 1 april 2026 van toepassing zullen zijn.

3.2.5. Initiatief: we geven een kans aan een coachende en co-creatieve rolopname

We zetten, wanneer een project geblokkeerd is, een regiestructuur op voor uitzonderlijke erfgoedprojecten die Vlaanderen breed gekend zijn en waarbij verschillende administraties en actoren betrokken zijn. Alle actoren worden vertegenwoordigd in deze ad hoc-structuur om het project opnieuw vlot te laten lopen en procedures op elkaar af te stemmen.

3.3. Budgettair kader voor het begrotingsjaar

KWALITEIT ONROERENDERFGOEDZORG, MVG excl. DAB

(duizend euro)

	AO			TO		
	BA 2024	evolutie	BO 2025	BA 2024	evolutie	BO 2025
ESR-ontvangsten (werking en toelagen (OW))	198	206	404	0	0	0
Toelagen (ontvangsten interne stromen (OI))	0	0	0	0	0	0
Overige (ontvangsten leningen (OL), ontvangsten participaties (OP); geen ESR-impact)	1.103	718	1.821	0	0	0
Totaal	1.301	924	2.225	0	0	0

Inhoudelijke toelichting evolutie:

De gunstige kredietevolutie van de ontvangsten onder dit ISE houdt verband met de erfgoedleningen die het Participatiefonds Vlaanderen toekent in naam en voor rekening van het Vlaams Gewest. Voor meer gedetailleerde informatie verwijzen we naar de begrotingsartikels QG0-9QGDACB-OP en QG0-9QGDACB-OW.

(duizend euro)

	VAK	VEK
--	-----	-----

	BA 2024	evolutie	BO 2025	BA 2024	evolutie	BO 2025
ESR-uitgaven (werking en toelagen (WT), lonen (LO), provisies (PR))	97.149	7.347	104.496	95.834	-1.647	94.187
Toelagen (interne stromen (IS))	0	0	0	0	0	0
Overige (leningen (LE), participaties (PA); geen ESR-impact)	7.000	0	7.000	16.380	-5.413	10.967
Totaal	104.149	7.347	111.496	112.214	-7.060	105.154
Aanwending VAK-ruiter						

Inhoudelijke toelichting evolutie:

Het VAK onder het ISE 'Kwaliteit onroerendergoedzorg' vertegenwoordigt 70,0% van de beleidskredieten onroerend erfgoed, een merkbaar lager aandeel dan in 2024 (86,2%). Dit is het gevolg van de aanzienlijke eenmalige injectie in het voorgaande ISE 'partnerschappen in onroerendergoedzorg'. In absolute cijfers is er evenwel een toename met 7.347 keuro VAK en een afname van 7.060 keuro VEK.

De kredietevolutie in VAK is de resultante van volgende kredietbewegingen:

- De terugdraaiing van de eenmalige overdracht van 10.000 keuro VAK naar het departement Cultuur, Jeugd en Media voor de financiering van de restauratie van de Opera in Gent;
- De eenmalige overdracht van 1.000 keuro aan het departement Mobiliteit en Openbare Werken voor de herwaardering van niet-beschermd erfgoed in het polderdorp Doel;
- De interne compensatie van 2.000 keuro naar het nieuw gecreëerde artikel QG0-1QGD2BE-WT voor investeringen in de onroerendergoedsites van Herita;
- De interne compensatie van 345 keuro vanuit diverse artikels.

De afname van het VEK is het resultaat van:

- De eenmalige overdracht van 1.000 keuro aan het departement Mobiliteit en Openbare Werken voor de herwaardering van niet-beschermd erfgoed in het polderdorp Doel;
- De interne compensatie van 500 keuro naar het nieuw gecreëerde artikel QG0-1QGD2BE-WT voor investeringen in de onroerendergoedsites van Herita;
- De gedeeltelijke terugdraaiing met -5.413 keuro van de bijstelling met 9.380 keuro voor de vereffening van erfgoedleningen uit 2023 die gebeurde bij de begrotingsaanpassing 2024;
- De interne compensatie van 147 keuro naar diverse artikels.

Het volledige overzicht van de kredietbewegingen met bijkomende duiding is te vinden in de toelichting bij de diverse begrotingsartikels onder dit ISE.

3.3.1. Departement en IVA's zonder rechtspersoonlijkheid (excl. DAB's)

Ontvangstenartikelen

QG0-9QGDACB-OP - ONDERSTEUNEN VAN EEN KWALITEITSVOL ONROERENDERFGOEDBEHEER

Korte inhoud begrotingsartikel:

Op het begrotingsartikel QG0-9QGDACB-OP boeken we de kapitaalontvangsten (geen ESR ontvangsten) die voortvloeien uit terugbetalingen van de erfgoedleningen die het Participatiefonds Vlaanderen (PFV) verstrekt in naam en voor rekening van het Vlaams Gewest, toegekend op grond van het krediet ingeschreven onder QG0-1QGD2CB-PA 'Kwaliteit van onroerend-erfgoedzorg – ondersteunen van een kwaliteitsvol onroerenderfgoedbeheer'.

Kredietevolutie:

	AO	TO	LO
BA 2024	1.103	0	0
Bijstellingen BO 2025	718	0	0
BO 2025	1.821	0	0

(duizend euro)

Inhoudelijke toelichting kredietevolutie:

Op basis van de actualisatie van de gegevens door Participatiefonds Vlaanderen en als gevolg van het sterk toegenomen volume aan verstrekte leningen in 2023, wordt het bedrag van de kapitaalontvangst voor 2025 bijgesteld naar 1.821 keuro, een toename met 718 keuro.

QG0-9QGDACB-OW - ONDERSTEUNEN VAN EEN KWALITEITSVOL ONROERENDERFGOEDBEHEER

Korte inhoud begrotingsartikel:

Op het begrotingsartikel QG0-9QGDACB-OW boeken we de renteontvangsten (ESR ontvangsten) die voortvloeien uit rentebetalingen van erfgoedleningen, toegekend door het Participatiefonds Vlaanderen (PFV) in naam en voor rekening van het Vlaams Gewest op grond van het krediet ingeschreven onder QG0-1QGD2CB-PA 'Kwaliteit van onroerenderfgoedzorg – ondersteunen van een kwaliteitsvol onroerenderfgoedbeheer'.

Kredietevolutie:

	AO	TO	LO
BA 2024	198	0	0
Bijstellingen BO 2025	206	0	0
BO 2025	404	0	0

(duizend euro)

Inhoudelijke toelichting kredietevolutie:

Op basis van de actualisatie van de gegevens door Participatiefonds Vlaanderen en als gevolg van het sterk toegenomen volume aan verstrekte leningen in 2023, wordt het bedrag van de rente-ontvangst voor 2025 bijgesteld naar 404 keuro, een toename met 206 keuro.

Uitgavenartikelen

QG0-1QGD2CA-WT - ONDERSTEUNEN VAN ONROERENDERFGOEDINITIATIEVEN

Korte inhoud begrotingsartikel:

Op het begrotingsartikel QG0-1QGD2CA-WT worden de investeringssubsidies met een andere rechtsgrond dan het Onroerendergoeddecreet en andere investeringsuitgaven aangerekend.

Kredietevolutie:

	VAK	VEK
BA 2024	129	439
<i>Index</i>	1	1
<i>Compensaties</i>	0	338
<i>Andere bijstellingen</i>	0	0
BO 2025	130	778
Aanwending VAK-ruiter		

Inhoudelijke toelichting kredietevolutie:

In constant beleid kennen we op dit artikel ook een subsidie toe aan de vzw Bedevaart naar de Graven aan de IJzer. Deze dient voor de instandhouding, de herstelling en het onderhoud van het IJzermonument en het omringende domein in Diksmuide. Het betreft een subsidie met als grondslag het decreet van 15 juli 2011 houdende de erkenning en de subsidieregeling voor het Memoriaal van de Vlaamse Ontvoogding en Vrede. Deze subsidie wordt jaarlijks aangepast als gevolg van een in de regelgeving voorziene indexering vanuit de centrale indexprovisie.

Op het begrotingsartikel QG0-1QGD2CA-WT worden ook relanceprojecten aangerekend. Relancemiddelen blijven buiten de begroting en worden geregeld via herverdelingen vanuit de Relanceprovisie.

Compensaties	VAK	VEK	Toelichting
Van QG0-1QGD2CB-WT	0	338	Interne compensatie van hogere VEK-behoefte voor lopende projecten
TOTAAL	0	338	

QG0-1QGD2CB-PA - ONDERSTEUNEN VAN EEN KWALITEITSVOL ONROERENDERFGOEDBEHEER

Korte inhoud begrotingsartikel:

Onder het begrotingsartikel QG0-1QGD2CB-PA nemen we middelen op voor de toekenning van investeringsstimulerende 'erfgoedleningen'. Het betreft leningen voor de ondersteuning van investeringen:

- In beschermd onroerend erfgoed;

- Met het oog op het behoud en de versterking van de erfgoedwaarde van onroerende goederen opgenomen in een vastgestelde inventaris.

Voor onroerende goederen in een vastgestelde inventaris zijn geen premies mogelijk. Op deze manier kan ook dit erfgoed van een financieel voordeel genieten.

Kredietevolutie:

	(duizend euro)	
	VAK	VEK
BA 2024	7.000	16.380
<i>Index</i>	0	0
<i>Compensaties</i>	0	0
<i>Andere bijstellingen</i>	0	-5.413
BO 2025	7.000	10.967
Aanwending VAK-ruiter		

Inhoudelijke toelichting kredietevolutie:

In constant beleid wordt sinds 2016 jaarlijks 7.000 keuro VAK budget voorzien voor de toekenning van erfgoedleningen. Het niet-benutte VAK werd telkens overdragen via een VAK-ruiter. Voor 2025 blijft het VAK geplafonneerd op 7.000 keuro: Participatiefonds Vlaanderen kan dus voor 7.000 keuro aan erfgoedleningen goedkeuren.

In 2023 kende PFV echter aanzienlijk meer leningen toe dan het jaarbudget van 7.000 keuro VAK: er was een overschrijding met 13.500 keuro. Dit bedrag ging af van het overgedragen saldo. Omdat het VEK-saldo niet overgedragen wordt, leidt de overschrijding van het VAK inherent tot een VEK-tekort. Dat manifesteert zich hoofdzakelijk in 2024 en 2025 aangezien de opnameperiode voor de toegekende leningen 24 maanden bedraagt. Het totale geraamde VEK-tekort voor beide jaren samen bedraagt 13.347 keuro. Op basis van het gangbare opnametempo verdeelt dit tekort zich in 9.380 keuro in 2024 en 3.967 keuro in 2025. Vermits de erfgoedleningen ESR-neutraal zijn, werd bij de begrotingsaanpassing 2024 een bijstelling voorzien van 9.380 keuro VEK om het tekort voor 2024 op te vangen. Bij de begrotingsopmaak 2025 wordt het VEK met 5.413 keuro naar beneden bijgesteld tot 10.967 keuro. Daarmee wordt de VEK-nood voor nieuw toegekende kredieten uit 2024 en 2025 afgedekt samen met de resterende benutting van de overgedragen kredieten uit 2023. Bij de begrotingsopmaak 2026 zal het VEK-krediet opnieuw naar beneden bijgesteld worden tot de regulier voorziene 7.000 keuro.

We optimaliseren de erfgoedleningen. Het is juridisch en procedureel hoe dan ook niet mogelijk om een eventuele stopzetting van lopende leningen al in 2025 te realiseren.

	(duizend euro)		
Andere bijstellingen	VAK	VEK	Toelichting
Door de overschrijding van het jaarbudget voor de toekenning van erfgoedleningen in 2023 en de gedeeltelijke benutting van de overgedragen kredieten is een geraamd VEK-tekort ontstaan van 3.967 keuro in 2025.	0	-5.413	

Gelet op het ESR-neutrale karakter van de erfgoedleningen wordt voorzien in een bijstelling van -5.413 keuro, rekening houdend met de eerdere bijstelling van +9.380 keuro bij BA24 (9.380 - 5.413 = 3.967).			
TOTAAL	0	-5.413	

QG0-1QGD2CB-WT - ONDERSTEUNEN VAN EEN KWALITEITSVOL ONROENDERERFGOEDBEHEER

Korte inhoud begrotingsartikel:

Sinds de in 2013 ontwikkelde en in 2021 bijgestuurde onroenderfgoedregelgeving voor premies rekenen we alle premies aan op één begrotingsartikel: QG0-1QGD2CB-WT met als omschrijving 'kwaliteit van onroenderfgoed(zorg) - ondersteunen van een kwaliteitsvol erfgoedbeheer'.

Daarnaast rekenen we op dit begrotingsartikel ook de uitdovende premies aan volgens vroegere regelgeving die op de wachtlijst staan.

Kredietevolutie:

	(duizend euro)	
	VAK	VEK
BA 2024	97.020	95.395
<i>Index</i>	0	0
<i>Compensaties</i>	7.345	-1.987
<i>Andere bijstellingen</i>	0	0
BO 2025	104.365	93.408
Aanwending VAK-ruiter		

Inhoudelijke toelichting kredietevolutie:

1. Compensaties

Het begrotingsartikel QG0-1QGD2CB-WT bevat het leeuwendeel van de kredieten binnen de begroting Onroerend Erfgoed.

Externe compensaties

Bij de begrotingsopmaak 2024 hevelde we éénmalig 10.000 keuro VAK over naar het departement CJM voor de restauratie van de Opera in Gent. Bij de begrotingsopmaak 2025 komt dat bedrag terug.

In het kader van het 'Verbond voor de toekomst en leefbaarheid van het Ommeland van de haven van Antwerpen, de polders en Linkerschelde-oever' besliste de Vlaamse regering in 2022 om te investeren in het waardevol erfgoed van Doel. Onroerend Erfgoed levert in 2025 een (eerste) bijdrage ten belope van 1.000 keuro VAK en VEK. Het departement MOW, eigenaar van een groot deel van het betreffende patrimonium, zal instaan voor de coördinatie en aanbesteding van deze werken. Daarom wordt eenmalig 1.000 keuro VAK en VEK

overgedragen vanuit begrotingsartikel QG0-1QGD2CB-WT (premies) naar het artikel MB0-1MIH2VA-WT op de begroting van het departement MOW.

Interne compensaties

Zie tabel onder de inhoudelijke toelichting.

2. Beschikbaar VAK na compensaties en bijstellingen

Het beschikbaar VAK na de vermelde compensaties bedraagt 104.365 keuro (+7.345 keuro).

Meerjarige premies liggen al vast in eerder gesloten engagementen. Deze krijgen dan ook voorrang. Voor de (aflopende) meerjarige restauratiepremies en de meerjarenpremieovereenkomsten is er 462 keuro VAK nodig in 2025 (-4.573 keuro t.o.v. 2024).

Voor de standaardpremie wensen we geen wachtlijst op te bouwen. De premie is een succes; we verwachten 52.000 keuro nodig te hebben in 2025 (+5.000 keuro t.o.v. 2024).

Voor de erfgoedpremie via oproep die in 2023 werd gelanceerd kennen we het (maximale) benodigde VAK voor 2025: 8.200 keuro (-13.652 keuro).

De hogere inflatie leidt ertoe dat we voor 2025 uitgaan van een aanzienlijk bedrag voor actualisaties en bijkomende premies voor dossiers uit de wachtlijst. We voorzien in constant beleid 4.500 keuro (te verdelen over restauratiepremies en erfgoedpremies bijzondere procedure).

Inspelend op de behoeften, de maatschappelijke evoluties en de beleidsprioriteiten zal ik de indeling van de premies en de kredieten hiervoor doorheen 2025 bepalen.

3. beschikbaar VEK na compensaties en bijstellingen

De mathematische bepaling van de VEK-nood voor 2025 resulteert in 92.399 keuro. Het VEK in constant beleid na de voorgestelde compensaties resulteert in een totaal bedrag van 93.408 keuro voor 2025 (-1.987 keuro t.o.v. 2024). Het verschil tussen berekend VEK en beschikbaar VEK bedraagt 1.009 keuro die aangehouden wordt als buffer. Bij de VEK-bepaling voor 2025 werd nog geen rekening gehouden met cofinanciering door andere entiteiten bij de gemengde erfgoedpremie-oproepen uit voorgaande jaren. Deze bijdrage gebeurt via herverdelingen.

4. Pro memorie: Relance

De voorbije jaren werden ook premies toegekend met Relancemiddelen. Deze blijven buiten de begroting en maken voorwerp uit van herverdelingen vanuit een provisie.

(duizend euro)			
Compensaties	VAK	VEK	Toelichting
Naar QG0-1QGD2BE-WT	-2.000	-500	Interne compensatie i.f.v. de subsidie aan Herita voor onderhoud en herwaardering van de onroerendeerfgoed sites in beheer (door het vervallen van het recht op erfgoedpremies)
Naar QG0-1QGD2CA-WT	0	-338	Interne compensatie i.f.v. VEK-tekort op begrotingsartikel QG0-1QGD2CA-WT (door

			vereffeningen op vastleggingen uit voorgaande jaren)
Van/naar QG0-1QGD2BD-WT	789	-383	Interne compensatie i.f.v. VAK-saldo en VEK-tekort op begrotingsartikel QG0-1QGD2BD-WT (door eerdere meerjarige vastleggingen)
Naar QG0-1QAD2ZZ-WT	-400	-400	Interne compensatie i.f.v. VEK- en VAK-nood op begrotingsartikel QG0-1QAD2ZZ-WT (door verhoging werkingmiddelen i.f.v. continuïteit dienstverlening)
Van QG0-1QGD2BA-WT	30	30	Interne compensatie van VEK- en VAK-saldo op begrotingsartikel QG0-1QGD2BA-WT (door annulering Onroerendergoedprijs 2025)
Van QG0-1QGD2AA-WT	0	668	Interne compensatie van VEK-saldo op begrotingsartikel QG0-1QGD2AA-WT (door minder vereffeningen op eerdere verbintenissen)
Van HB0-1HBA2BB-WT	10.000	0	Externe compensatie i.f.v. terugdraaiing overdracht 10.000 naar departement CJM (voor Opera Gent)
Naar QG0-1QGD2BB-WT	-10	0	Interne compensatie i.f.v. VAK-tekort op begrotingsartikel QG0-1QGD2BB-WT (door aflopen bestaande en opstarten nieuwe subsidies)
Naar QG0-1QGD2BE-WT	-64	-64	Interne compensatie i.f.v. VAK- en VEK tekort op begrotingsartikel QG0-1QGD2BE-WT (voor werkingssubsidie Herita)
Naar MB0-1MIH2VA-WT	-1.000	-1.000	Enmalige overheveling naar departement MOW i.f.v. 'Verbond voor de toekomst en leefbaarheid van het Ommeland van de haven van Antwerpen, de polders en Linkerschelde-oever' (voor herwaardering niet-beschermd erfgoed Doel)
TOTAAL	7.345	-1.987	

3.3.2. DAB's

3.3.3. Overige entiteiten onder gezag

3.3.4. Overige entiteiten onder toezicht

VII. APPARAATSKREDIETEN EN BEGROTINGSPROGRAMMA'S ZONDER BELEIDSVELD

1. Apparaatskredieten

PROGRAMMA QA - QG0 - AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED

(duizend euro)

	AO	TO	LO	VAK	VEK
BA 2024	1.103		0	22.431	22.407
Bijstelling BO 2025	0		0	1.012	1.012
BO 2025	1.103		0	23.443	23.419

Inhoudelijke toelichting evolutie:

Departement en IVA's zonder rechtspersoonlijkheid (excl. DAB's)

Ontvangstenartikelen

QG0-9QADAZZ-OW - ONTVANGSTEN WERKING EN TOELAGEN

Korte inhoud begrotingsartikel:

Op het begrotingsartikel QG0-9QADAZZ-OW registreren we de ontvangsten verbonden met de interne werking (apparaat) van het agentschap Onroerend Erfgoed.

Op dit begrotingsartikel rekenen we ook de niet doorgestorte bedrijfsvoorheffing aan voor kenniswerkers. Het bedrag van de niet doorgestorte bedrijfsvoorheffing wordt toegevoegd aan het begrotingsartikel QG0-1QAD2ZZ-LO; dit artikel is het spiegelbeeld van het begrotingsartikel QG0-9QADAZZ-OW voor de ontvangst inzake de verminderde bedrijfsvoorheffing.

Kredietevolutie:

(duizend euro)

	AO	TO	LO
BA 2024	1.103	92	0
Bijstellingen BO 2025	0	-92	0
BO 2025	1.103	0	0

Inhoudelijke toelichting kredietevolutie:

Er is een bijstelling van -92 keuro bij de toegewezen ontvangsten. Deze evolutie doet zich voor bij het variabel loonkrediet QG0-9QADTZZ-OW.

QG0-9QADTZZ-OW - ONTVANGSTEN WERKING EN TOELAGEN

Korte inhoud begrotingsartikel:

Het variabel loonkrediet QG0-9QADTZZ-OW wordt gespijsd door de terugvordering van lonen van gedetacheerde werknemers van Onroerend Erfgoed (bijvoorbeeld een detachering naar een lokaal bestuur voor een politiek mandaat). De inkomsten kunnen aangewend worden voor de betaling van lonen van tijdelijke vervangers via begrotingsartikel QG0-1QAD4ZZ-LO.

Kredietevolutive:

(duizend euro)

	AO	TO	LO
BA 2024	0	92	0
Bijstellingen BO 2025	0	-92	0
BO 2025	0	0	0

Inhoudelijke toelichting kredietevolutive:

De bijstelling met -92 keuro betreft de loonkost van 1 medewerker die tot december 2024 gedetacheerd was voor een mandaat bij een lokaal bestuur. De medewerker keerde na de lokale verkiezingen in oktober 2024 terug naar het agentschap.

Uitgavenartikelen

QG0-1QAG2ZW-IS - SAR RUIMTELIJKE ORDENING

Korte inhoud begrotingsartikel:

Via een dotatie vanuit het begrotingsartikel QG0-1QAG2ZW-IS financiert het agentschap Onroerend Erfgoed volgende uitgaven van de SAR Ruimtelijke Ordening:

- De loonlasten van personeelsinzet voor onroenderfgoedthema's binnen de strategische adviesraad;
- De werkingskosten, die in hoofdzaak presentiegelden zijn.

Binnen de strategische adviesraad gaat het over volgende raden en commissies: de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed, de Vlaamse Heraldische Raad en de Vlaamse Commissie Varend Erfgoed.

Kredietevolutive:

(duizend euro)

	VAK	VEK
BA 2024	101	101
<i>Index</i>	1	1
<i>Compensaties</i>	0	0
<i>Andere bijstellingen</i>	0	0
BO 2025	102	102
Aanwending VAK-ruiter		

Inhoudelijke toelichting kredietevolutive:

Er is een toename met 1 keuro VAK en VEK als gevolg van de overschrijding van de spilindex in april 2024. Deze indexatie heeft betrekking op de looncomponent van de dotatie aan de SARO.

QG0-1QAD2ZZ-LO – LONEN

Korte inhoud begrotingsartikel:

Via het begrotingsartikel QG0-1QAD2ZZ-LO rekenen we de loonkost aan van de personeelsleden van het agentschap Onroerend Erfgoed.

In het agentschap Onroerend Erfgoed werken een aantal wetenschappelijke medewerkers. Voor deze kenniswerkers bestaat er een vermindering op de bedrijfsvoorheffing. Het bedrag van de niet doorgestorte bedrijfsvoorheffing voor kenniswerkers wordt sinds 2018 boekhoudkundig als een algemene ontvangst ingeschreven op het ontvangstenartikel QG0-9QADAZZ-OW met ESR-aggregaat OW. Dit bedrag wordt vervolgens als VAK en VEK bijgeschreven bij het loonkrediet van het agentschap.

Kredietevolutie:

	(duizend euro)	
	VAK	VEK
BA 2024	20.007	20.007
<i>Index</i>	404	404
<i>Compensaties</i>	280	280
<i>Andere bijstellingen</i>	2	2
BO 2025	20.693	20.693
Aanwending VAK-ruiter		

Inhoudelijke toelichting kredietevolutie:

Er is een totale toename met 686 keuro VAK en VEK. Deze valt uiteen in:

- 404 keuro indexatie als gevolg van de overschrijding van de spilindex in april 2024;
- 280 keuro voor de uitvoering van het sectoraal akkoord 2020-2022;
- 2 keuro bijstelling van de Europese subsidie voor het project 'ARCHE'. Hiermee komt het loonkrediet voor dit project in 2025 op 6 keuro. De Europese subsidie bedraagt 100% en is daarmee budgetneutraal: concreet rekenen we de ontvangst aan binnen het begrotingsartikel QG0-9QGDAAA-OW.

(duizend euro)			
Compensaties	VAK	VEK	Toelichting
Van SG0-1SKC2TG-PR	280	280	Uitvoering sectoraal akkoord 2020-2022
TOTAAL	280	280	

(duizend euro)			
Andere bijstellingen	VAK	VEK	Toelichting
	2	2	Europese subsidie project ARCHE
TOTAAL	2	2	

QG0-1QAD2ZZ-WT - WERKING EN TOELAGEN

Korte inhoud begrotingsartikel:

Via het begrotingsartikel QG0-1QAD2ZZ-WT financiert het agentschap Onroerend Erfgoed zijn apparaatsgebonden werking.

Daarnaast zijn ook niet-recurrente uitgaven mogelijk afhankelijk van de behoeften.

Kredietevolutie:

	(duizend euro)	
	VAK	VEK

BA 2024	2.231	2.207
<i>Index</i>	17	17
<i>Compensaties</i>	400	400
<i>Andere bijstellingen</i>	0	0
BO 2025	2.648	2.624
Aanwending VAK-ruiter		

Inhoudelijke toelichting kredietevolutie:

Het VAK en VEK neemt toe met 417 keuro. 17 keuro betreft de indexatie van de niet-loonkredieten, waarvan 6 keuro bestemd is voor algemene werking en 12 keuro voor ICT-uitgaven. Het leeuwendeel van de budgetverhoging, namelijk 400 keuro, is een investering om de continuïteit van de werking van het agentschap Onroerend Erfgoed te verzekeren.

In constant beleid stijgen de ICT-apparaatskosten door toegenomen eenheidsprijzen in 2025 met 189 keuro tot 1.661 keuro. Ook de kosten voor algemene werking nemen toe van 759 keuro tot 987 keuro door algemene prijsstijgingen en veranderende noden

Deze 400 keuro bijkomend budget wordt gecompenseerd uit de beleidskredieten, meer bepaald de premiebudgetten (QG0-1QGD2CB-WT).

QG0-1QAD4ZZ-LO – LONEN

Korte inhoud begrotingsartikel:

Het variabel loonkrediet QG0-1QAD4ZZ-LO wordt gespijsd door de terugvordering van lonen van gedetacheerde werknemers van Onroerend Erfgoed. Het agentschap kan de inkomsten aanwenden voor de betaling van lonen van gedetacheerde werknemers. Het spiegelbeeld van dit uitgavenartikel is het middelenartikel QG0-9QADTZZ-OW.

Kredietevolutie:

	(duizend euro)	
	VAK	VEK
BA 2024	92	92
<i>Index</i>	0	0
<i>Compensaties</i>	0	0
<i>Andere bijstellingen</i>	-92	-92
BO 2025	0	0
Aanwending VAK-ruiter		

Inhoudelijke toelichting kredietevolutie:

De bijstelling met -92 keuro betreft de loonkost van 1 medewerker die tot december 2024 gedetacheerd was voor een mandaat bij een lokaal bestuur. De medewerker keerde na de lokale verkiezingen in oktober 2024 terug naar het agentschap.

2. Thema overschrijdend

/

VIII. LIJST MET AFKORTINGEN

AO	Algemene Ontvangsten
IS	Interne stromen (ESR-aggregaat)
ISE	Inhoudelijk structurelement
IVA	Intern Verzelfstandigd Agentschap
LE	Leningen (ESR-aggregaat)
LO	Leningontvangsten
LO	Lonen (ESR-aggregaat)
OI	Ontvangsten Interne Stromen (ESR-aggregaat)
OL	Ontvangsten Leningen (ESR-aggregaat)
OP	Ontvangsten Participaties (ESR-aggregaat)
OW	Ontvangsten Werking en Toelagen (ESR-aggregaat)
PA	Participaties (ESR-aggregaat)
PR	Provisies (ESR-aggregaat)
TO	Toegewezen ontvangsten
VCO	Vlaamse Codex Overheidsfinanciën
VAK	Gesplitst vastleggingskrediet
VEK	Gesplitst vereffeningskrediet
WT	Werkking en Toelagen (ESR-aggregaat)

IX. BIJLAGE 'OVERZICHT BELEIDS- EN REGELGEVINGSINITIATIEVEN'

/

X. BIJLAGE 'PRESTATIE-INFORMATIE – METAFICHES PER INDICATOR'

1. ISE: THEMA-OVERSCHRIJDEND INSTRUMENTARIUM ONROEREND ERFGOED, MVG excl. DAB

Benaming	Het aantal rapporten, handleidingen, afwegingskaders en richtlijnen (hierna 'publicaties'), opgemaakt of gefinancierd door het agentschap, dat is gepubliceerd in jaar x en het bedrag dat deze vertegenwoordigen
Soort indicator	Deze indicator betreft een outputindicator die een direct gevolg geeft van het beleid.
Berekeningswijze	Deze indicator meet <ul style="list-style-type: none">- het aantal publicaties in jaar x, opgemaakt door medewerkers van het agentschap;- het aantal publicaties in jaar x, opgemaakt in opdracht van het agentschap uitbesteed aan derden;- de kostprijs van de publicaties in jaar x, in opdracht van het agentschap uitbesteed aan derden.
Bron	Dataverzameling door het agentschap Onroerend Erfgoed (aantallen) en raadpleging Orafin (kostprijs uitbesteding derden)
Meetfrequentie	Jaarlijkse meting
Kwaliteitsbeoordeling	Deze indicator is niet gecertificeerd en niet (inter)nationaal vergelijkbaar.
Reeds gebruikt in andere documenten	Deze indicator is relevant bij het opstellen van het ondernemingsplan en jaarverslag van het agentschap Onroerend Erfgoed.

2. ISE: PARTNERSCHAPPEN ONROERENDERERFGOEDZORG, MVG excl. DAB

Benaming	Het aantal gemeenten dat een erkende OEG is of deel uitmaakt van een erkende IOED en het subsidiebedrag dat ze ontvangen
Soort indicator	Deze indicator betreft een outputindicator die een direct gevolg geeft van het beleid.
Berekeningswijze	Deze indicator meet <ul style="list-style-type: none">- het aantal gemeenten dat aangesloten is bij een erkende IOED en/of erkende OEG is, afgezet tegen het totaal aantal Vlaamse gemeenten;- het subsidiebedrag voor OEGs en IOEDs.
Bron	Monitor Onroerend Erfgoed
Meetfrequentie	Jaarlijkse meting
Kwaliteitsbeoordeling	Deze indicator is niet gecertificeerd en niet (inter)nationaal vergelijkbaar.
Reeds gebruikt in andere documenten	Monitor Onroerend Erfgoed: <ul style="list-style-type: none">- Erkende onroerenderfgoedgemeenten – Indicatoren- Erkende intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten – Indicatoren- Subsidiebedrag per erkende IOED – Indicatoren

Benaming	Het aandeel eigendommen in het beheer van erkende Vlaamse Erfgoednetwerken dat zich in goede staat bevindt en de beheerssubsidies die ze ontvangen
Soort indicator	Deze indicator betreft een effectindicator die een indirect gevolg geeft van het beleid en waarop niet enkel het agentschap Onroerend Erfgoed een invloed uitoefent.
Berekeningswijze	Deze indicator meet <ul style="list-style-type: none"> - het aantal erkende VEN; - per VEN het aantal eigendommen in beheer; - per VEN het aantal eigendommen in beheer dat zich in goede staat bevindt versus het aantal eigendommen in beheer waarvoor een restauratie zich opdringt - per VEN het subsidiebedrag voor beheer.
Bron	Rapportering VEN, dataverzameling door het agentschap Onroerend Erfgoed (aantallen) en raadpleging Orafin (beheerssubsidie)
Meetfrequentie	Jaarlijkse meting
Kwaliteitsbeoordeling	Deze indicator is niet gecertificeerd en niet (inter)nationaal vergelijkbaar.
Reeds gebruikt in andere documenten	NVT (in afwachting van volledige implementatie decreet Vlaamse Erfgoednetwerken).

3. ISE: KWALITEIT ONROERENDERFGOEDZORG, MVG excl. DAB

Benaming	Het aantal resterende dossiers op de wachtlijst en het premiebedrag dat deze vertegenwoordigen
Soort indicator	Deze indicator betreft een outputindicator die een direct gevolg geeft van het beleid.
Berekeningswijze	Deze indicator meet <ul style="list-style-type: none"> - het aantal dossiers op de wachtlijst; - het totale premiebedrag dat de dossiers op de wachtlijst vertegenwoordigen.
Bron	Monitor Onroerend Erfgoed
Meetfrequentie	Jaarlijkse meting
Kwaliteitsbeoordeling	Deze indicator is niet gecertificeerd en niet (inter)nationaal vergelijkbaar.
Reeds gebruikt in andere documenten	Monitor Onroerend Erfgoed: <ul style="list-style-type: none"> - Wachtlijst voor premies — Indicatoren - Bedrag dossiers op wachtlijst voor premies — Indicatoren